

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เรื่อง

การศึกษาลดตอบแทนทางเศรษฐกิจของไม้ไผ่ตง

ในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

STUDY ON ECONOMICS RETURN OF SWEET BAMBOO

IN AMPHUR MUANG , PRACHINBUREE PROVINCE

ของ

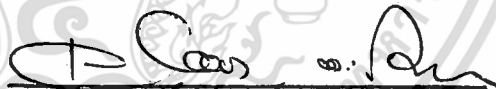
นายสุขเสรี วิเชียรสรรค

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลักสูตร

ว.บ. (บริหารธุรกิจเกษตร)

เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ.2531

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ

(อาจารย์เสาวรีย์ ตะโพนทอง)

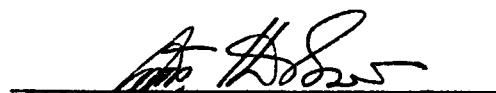
กรรมการปัญหาพิเศษ

(อาจารย์วิเชษฐ มณีรัตน)

กรรมการปัญหาพิเศษ

(อาจารย์ศิริจรรรยา เครือวิริยะพันธ์)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์อานวย แสงโนรี)

พ.พ.

๗๔๓๓

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษาค้นคว้าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของไม้ไผ่ตง
ในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

STUDY ON ECONOMICS RETURN OF SWEET BAMBOO
IN AMPHUR MUANG , PRACHINBUREE PROVINCE

โดย

นายสุขเสรี

วิเชียรสรณ์

T097202

ร.พ.

ศ 443 ก

2531

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน..... 97202

จำนวนปี.....

เสนอ

ภาควิชาบริหารธุรกิจ เกษตร

คณะเทคโนโลยีการ เกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจ เกษตร)

พ.ศ. 2531

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

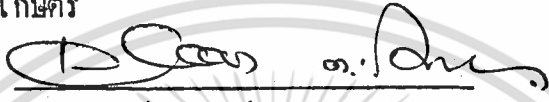
บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การศึกษาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของไม้ไผ่ตงในท้องที่อำเภอเมือง
จังหวัดปราจีนบุรี

โดย : นายสุขเสรี วิเชียรสรณ์

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

สาขาวิชาเอก : บริหารธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :
(อาจารย์เสาวรีย์ ตะโพนทอง)

ปัจจุบันประเทศไทยมักประสบปัญหาด้านการตลาดเกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจหลักต่าง ๆ เนื่องจากผลผลิตมีมากจนเกินความต้องการของตลาด เป็นผลให้ราคาผลผลิตต่ำ ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 จึงได้ให้ความสำคัญต่อสินค้าประเภทพืชผักมากขึ้น ซึ่งหน่อไม้ไผ่ตงก็จัดเป็นสินค้าพืชผักชนิดหนึ่งที่เริ่มจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยจะเห็นได้จากปริมาณการส่งออกหน่อไม้บรรจุภาชนะอ็อกซิเจนเพิ่มขึ้นถึง 29 เท่าในช่วงระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในปี 2530 การส่งออกมีมูลค่าถึง 9 ร้อยล้านบาท ดังนั้นจึงน่าจะได้มีการสนับสนุนการปลูกไม้ไผ่ตง และขยายตลาดอย่างจริงจัง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ การศึกษาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกไม้ไผ่ตงจึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้ไผ่ตงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อให้ทราบถึงต้นทุน รายได้ และกำไร ในแต่ละปีจากการปลูกไม้ไผ่ตง ศึกษาของทางการจำหน่ายหน่อไม้ไผ่ตง สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่ตง โดยการออกแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 60 ราย ข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ส่วนที่สองเป็นข้อมูลทางด้านการผลิต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ทางสถิติอย่างง่ายคือ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลจากการศึกษาปรากฏว่า เกษตรกรเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวละ 4 คน สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวละ 2 คน ทางด้านเศรษฐกิจนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกไม้ไผ่คงเป็นอาชีพหลัก โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า ไม้ไผ่คงเป็นพืชที่ปลูกและดูแลรักษาง่าย ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ นอกจากนี้เกษตรกรยังมีเวลาที่จะประกอบอาชีพอย่างอื่นเป็นอาชีพรองได้อีกด้วย ทางด้านหนี้สินนั้น เกษตรกรมีหนี้สินประมาณร้อยละ 51 โดยมีหนี้สินเฉลี่ยคนละ 29,600 บาท แหล่งรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น

จากการศึกษาทางด้านต้นทุนและรายได้พบว่า จำนวนต้นทุนตั้งแต่ปีที่ 1 - 5 คือ 650 บาท 580 บาท 1,046 บาท 1,192 บาท และ 1,141 บาท/ไร่ ตามลำดับ หลังจากปีที่ 5 แล้วก็จะเสียต้นทุนปีละ 1,141 บาท/ไร่ ส่วนรายได้นั้นจะเริ่มมีตั้งแต่ปีที่ 3 นั้นคือ 875 บาท 2,153 บาท 3,717 บาท/ไร่ หลังจากปีที่ 5 แล้วจะมีรายได้ปีละ 3,717 บาท/ไร่ ตามลำดับ เกษตรกรจะเริ่มไถ่กำไรในปีที่ 5 จำนวนเฉลี่ย 2,775 บาท/ไร่

ทางด้านปัญหาและอุปสรรคในการปลูกไม้ไผ่คงนั้น จะมีปัญหาใน 2 ลักษณะคือ ปัญหาทางด้านการผลิต อันเนื่องมาจากกินขาดความอุดมสมบูรณ์ การขาดแหล่งน้ำที่จะนำมาใช้ในการเกษตรและการขาดความรู้ในการใช้สารเคมีเร่งการออกหน่อ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการขายผลผลิตซึ่งเกิดจากการถูกเอารัดเอาเปรียบในเรื่องราคาจากโรงงานแปรรูปหน่อไม้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อเสนอแนะคือ อุตสาหกรรมหน่อไม้ต้มบรรจุปีบควรเป็นอุตสาหกรรมที่รัฐบาลน่าจะเข้ามาช่วยเหลือให้มีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้มาตรฐาน เพื่อจะสามารถเพิ่มปริมาณการส่งออกได้มากขึ้น ทางด้านเกษตรกรนั้นควรจะได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ผู้ปลูกไม้ไผ่คงขึ้นมาเพื่อจะได้มีอำนาจต่อรองกับโรงงานแปรรูป นอกจากนี้ควรจะมีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ทั้งทางด้านการผลิตและการตลาดไม้ไผ่คงให้เกษตรกรได้ทราบอย่างทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีก็เนื่องจากรับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายท่าน ผู้จัดทำขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ ที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนด้านเงินทุนในการทำการศึกษา ขอขอบคุณอาจารย์เสาวรีย์ ตะโพนทอง ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ อาจารย์วิเศษฐ์ มณีรัตน์ และอาจารย์ศิริจรรยา เจริญวิริยะพันธ์ ซึ่งเป็นกรรมการปัญหาพิเศษเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้คำแนะนำและตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ นอกจากนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ก็ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ และน้อง ๆ รวมทั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากเกษตรกรทุกท่านในการตอบแบบสอบถาม และยังมีอีกหลายท่านที่มีใจกว้างถึงในทันที ซึ่งผู้จัดทำการศึกษาขอกราบขอบพระคุณมา ณ. ที่นี้ด้วย

สุขเสรี วิเชียรธรรม์

พฤศจิกายน 2531

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการศึกษา	4
นิยามศัพท์	5
การตรวจเอกสาร	6
วิธีการศึกษา	8
บทที่ 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับไม้ไผ่	9
ประวัติและถิ่นกำเนิดของไม้ไผ่	9
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	9
การปลูกไม้ไผ่	12
ไม้คอง	14
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของจังหวัดปราจีนบุรี	20
ประวัติและความเป็นมาของจังหวัดปราจีนบุรี	20
ที่ตั้งและเขตการปกครอง	20
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	21

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
ผลการศึกษา	27
พื้นฐานทางครอบครัวและสภาพทั่วไปของเกษตรกร	27
สถานภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	31
สภาพการปลูกไม้ไผ่คองของเกษตรกร	35
ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่คอง	37
บทที่ 5	
สรุปและขอเสนอแนะ	40
สรุปผล	40
ขอเสนอแนะ	42
เอกสารอ้างอิง	43
ภาคผนวก	44

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกหน่อไม้ในภาชนะอ็อกอากาศ	2
2	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกหน่อไม้สด	3
3	พื้นที่เพาะปลูกไม้ไผ่ตงของจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2526 – 2530	4
4	พื้นที่เพาะปลูกไม้ไผ่ตงในจังหวัดปราจีนบุรี แยกตามอำเภอ ปี 2530	5
5	เพศ	27
6	อายุ	27
7	ระดับการศึกษา	28
8	สถานภาพการสมรส	29
9	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	29
10	จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานเกษตร	30
11	อาชีพหลัก	31
12	อาชีพรอง	31
13	การเป็นสมาชิกกลุ่ม	32
14	ลักษณะการถือครองที่ดิน	33
15	การกู้ยืมเงิน	33
16	แหล่งรับซื้อหน่อไม้	34
17	ต้นทุนและรายได้จากการปลูกไม้ไผ่ตง	36
18	ปัญหาทางด้านการผลิต	37
19	ปัญหาทางด้านการขายผลผลิต	38

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อของจังหวัดปราจีนบุรี	22
2	แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อของอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี	23

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของการศึกษา

ปัจจุบันประเทศไทยมักประสบปัญหาด้านการตลาดเกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจหลัก เช่น ข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น อันเนื่องมาจากการผลิตเกินความต้องการของตลาด ยังผลให้ราคายลิดผลภายในประเทศตกต่ำ ทำให้รายได้เข้าประเทศน้อยกว่าที่ควรจะได้รับ ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (ปี 2530-2534) จึงได้ให้ความสำคัญต่อสินค้าประเภทพืชผักซึ่งเป็นสินค้าใหม่มากขึ้น

ไม้ไผ่เป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่ทุกคนรู้จักกันดี เพราะไม้ไผ่เป็นไม้ที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชีย คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น และไทย สำหรับในส่วนของประเทศไทยนั้น ปรากฏว่ามีการนำไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย เช่น ใช้ทำเครื่องประดับ สร้างที่อยู่อาศัย ทำเครื่องมือเครื่องใช้ในงานกสิกรรม ทำเครื่องจักสาน ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม เช่น กระดาษ ไม้ไผ่อัด ไม้เทียม เป็นต้น นอกจากนี้ ผลผลิตซึ่งได้แก่หน่อไม้ยังสามารถนำมาบริโภคเป็นอาหาร โดยเฉพาะหน่อไม้จากไม้ตงซึ่งมีรสหวานเป็นที่นิยมของผู้บริโภคโดยทั่วไป ซึ่งส่วนหนึ่งจะนำมาทำเป็นอาหารสด อีกส่วนหนึ่งจะนำมาแปรรูปและบรรจุลงในกระป๋องส่งออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ

ไม้ไผ่ตงเริ่มมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น เนื่องจากได้มีการพัฒนาการแปรรูปการบรรจุหน่อไม้ปืบหรือกระป๋องให้อยู่ในระดับมาตรฐาน ซึ่งทำให้ความนิยมของผู้บริโภคโดยเฉพาะในตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้จากช่วงระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา ปริมาณการส่งออกหน่อไม้บรรจุภาชนะอ็อกอากาศเพิ่มขึ้นถึง 29 เท่า คือเพิ่มขึ้นจาก 1,753,866 กิโลกรัมในปี 2524 เป็น 50,209,504 กิโลกรัมในปี 2530 ส่วนปริมาณการส่งออกหน่อไม้สดในช่วง 3 ปีหลัง มีแนวโน้มลดลงเนื่องจากการส่งออกส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปหน่อไม้บรรจุภาชนะอ็อกอากาศ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1 และตารางที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การที่ความต้องการของตลาดส่งออกสูงขึ้นทุกปีเช่นนี้ น่าจะได้มีการสนับสนุน การปลูกไม้ไผ่ตง และขยายตลาดหน่อไม้ไผ่ตงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นแนว ทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น จึงควรจะ ศึกษาถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกไม้ไผ่ตง เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม ให้เกษตรกรปลูกไม้ไผ่ตงต่อไป

ตารางที่ 1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกหน่อไม้ในภาวะอากาศ

ปี	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า (บาท)
2524	1,735,866	22,735,443
2525	3,601,353	50,746,179
2526	5,869,136	81,861,449
2527	34,185	1,698,415
2528	14,053,861	160,432,397
2529	17,128,543	227,023,885
2530	50,209,504	929,252,612

ที่มา : (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร)

ตารางที่ 2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกหน่อไม้สด

ปี	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า (บาท)
2525	230,824	2,275,185
2526	288,759	5,124,898
2527	388,869	8,787,420
2528	760,882	12,578,651
2529	225,445	2,721,475
2530	74,530	1,629,681

ที่มา : (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร , 2525 - 2530)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาจำนวนต้นทุนทั้งหมดในการปลูกไม้ไผ่ตง
2. เพื่อศึกษาจำนวนรายได้ที่ได้รับจากการปลูกไม้ไผ่ตงตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงปีที่ไม้ไผ่ตงให้ผลผลิตเต็มที่
3. เพื่อศึกษาช่องทางการจำหน่ายหน่อไม้ไผ่ตงของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่ตง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงต้นทุน รายได้ และกำไรจากการปลูกไม้ไผ่ตง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการที่จะแนะนำส่งเสริมเกษตรกรให้ปฏิบัติตาม เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด
2. ทราบถึงช่องทางการจำหน่ายหน่อไม้ไผ่ตงของเกษตรกร
3. ทราบเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่ตงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ได้รับความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับไม้ไผ่ตง พร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่ตง

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ได้เลือกเอาเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรีเป็นพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีการเพาะปลูกไม้ไผ่ตงมากที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วง 4 - 5 ปีที่ผ่านมา เกษตรกรชาวสวนในเขตพื้นที่ของจังหวัดปราจีนบุรีได้หันตัวหันมาปลูกไม้ไผ่ตงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ คือเพิ่มขึ้นจาก 20,050 ไร่ในปี 2526 เป็น 65,456 ไร่ในปี 2530 โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 34.42 ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4 ซึ่งแสดงพื้นที่เพาะปลูกไม้ไผ่ตงแยกตามอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรี ปรากฏว่าอำเภอเมืองปราจีนบุรีมีพื้นที่เพาะปลูกไม้ไผ่ตงมากที่สุด ฉะนั้นการเลือกเป็นพื้นที่ทำการศึกษาก็เป็นการเหมาะสมในการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับต้นทุนและรายได้ของการปลูกไม้ไผ่ตงมากที่สุด

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกมาเป็นตัวอย่างนั้น คัดเลือกเฉพาะเกษตรกรที่มีไม้ไผ่ตงที่ให้ผลผลิตเต็มที่แล้วเท่านั้น

ตารางที่ 3 พื้นที่เพาะปลูกไม้ไผ่ตงของจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2526 - 2530

ปีการเพาะปลูก (พ.ศ.)	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)
2526	20,050
2527	28,706
2528	31,936
2529	48,973
2530	65,456
อัตราเพิ่มเฉลี่ย (%)	34.42

ที่มา : (สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี , 2526 - 2530)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4 พื้นที่เพาะปลูกไม้ไผ่ตงในจังหวัดปราจีนบุรี แยกตามอำเภอ ปี 2530

อำเภอ	พื้นที่ (ไร่)
เมืองปราจีนบุรี	28,530
โคกปีบ	49
ศรีมหาโพธิ	195
ประจันตคาม	8,862
กบินทร์บุรี	2,826
นาดี	12,322
สระแก้ว	17,918
วังน้ำเย็น	163
วัฒนานคร	310
อรัญประเทศ	620
ตาพระยา	100
กิ่งอำเภอคลองหาด	145

ที่มา : (สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี , 2530)

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและมีรายได้หลักจากการเกษตร

ครัวเรือน หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ใช้และกินเครื่องอุปโภคร่วมกัน แต่บุคคลที่แยกการกินและใช้ต่างหากถึงแม้ว่าจะอยู่ในบ้านเดียวกัน ถือว่าไม่ใช่ครัวเรือนเดียวกันโดยไม่คำนึงว่าบุคคลเหล่านั้นมีความสัมพันธ์ฉันญาติพี่น้องหรือไม่

สถานภาพของเกษตรกร หมายถึง ลักษณะและสภาพการเป็นอยู่ภายในครอบครัวของเกษตรกร ซึ่งรวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกในครอบครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะการถือครอง หมายถึง ลักษณะการถือครองที่ดิน โดยอาจเป็น
เจ้าของ เช่าหรือครอบครองในลักษณะอื่น ๆ

ที่ดินจับจอง หมายถึง ที่ดินที่ไม่มีเจ้าของหรือมีเจ้าของแต่ถูกปล่อยให้รกร้าง
ว่างเปล่าไม่ได้ทำประโยชน์อะไร เกษตรกรจึงเข้าไปจับจองทำกินโดยไม่ได้เสียค่า
ตอบแทนใด ๆ และไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินผืนนั้น

ไม้ไผ่ตง หมายถึง ชื่อพรรณไม้ไผ่พวกหนึ่งในวงศ์ Gramineae มีลักษณะเป็น
กอ ลำต้นสูงและเป็นปล้อง ๆ หน่อมีรสชาติดี ไม้ไผ่ตงมีหลายชนิด เช่น ไม้ตงค่า
ไม้ตงเขียว เป็นต้น

การตรวจเอกสาร

ฝ่ายวิจัยสินค้าเกษตรกรรม กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์
(2523) ได้ศึกษาสภาพทั่วไปของผู้ผลิต พ่อค้าคนกลางในระดับต่าง ๆ พร้อมทั้งต้นทุน
การผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่ตงในเขตอำเภอเมือง และอำเภอประจันตคาม จังหวัด
ปราจีนบุรี สรุปผลได้ว่าการปลูกไม้ไผ่ตงในจังหวัดปราจีนบุรีจะทำได้ 2 ลักษณะคือ
การเช่าแขวงไม้ตงชายให้แก่ผู้ปลูก และการปลูกไม้ไผ่ตงเพื่อขายหน่อ ผู้ปลูกไม้ไผ่ตงส่วนใหญ่
จะมีที่ดินเป็นของตนเองทั้งสิ้น สำหรับต้นทุนการเพาะชำไม้ตงชาย จะมีต้นทุนกิ่งละประมาณ
2.16 บาท ราคาขายกิ่งละ 4 บาท จะได้ว่ากำไรกิ่งละ 1.84 บาท ส่วนการปลูกเพื่อขาย
หน่อนั้น เกษตรกรจะต้องเสียเวลาในการลงทุนทั้งสิ้น 5 ปี จึงจะคุ้มทุนที่ได้ลงทุนไป โดย
เฉพาะในค่านดอกเบี้ยยเงินกู้ที่เกษตรกรจะต้องเสียไป คือประมาณร้อยละ 27.16 ของเงิน
ลงทุนทั้งหมด ทั้งนี้เพราะในระยะ 3 ปีแรก เกษตรกรยังไม่ได้รับผลตอบแทนจากเงินลงทุน
แต่ต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้บาททุกปี ทำให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีเงินทุนเป็นของตนเองย่อมได้
เปรียบเกษตรกรอื่น ๆ ที่ต้องกู้เงินมาลงทุนเป็นอย่างมาก

ส่วนวิจัยเกษตรกรรม ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย (2528) ได้ศึกษา
ถึงการแปรรูปหน่อไม้ไผ่ตงเป็นหน่อไม้ไผ่ตงต้มบรรจุปี๊บหรือกระป๋อง การส่งออก ตลอดจน
ปัญหาในการส่งออก สรุปได้ดังนี้ ในการผลิตหน่อไม้บรรจุปี๊บนั้น มีทั้งเพื่อจำหน่ายในประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และเพื่อส่งออก ต้นทุนการผลิตประมาณปีละ 133.13 บาท โดยมีค่าหน่อไม้สดเป็นต้นทุนที่สูงที่สุด คือประมาณร้อยละ 62.2 ของต้นทุนทั้งหมด การดำเนินงานของโรงงานผลิตหน่อไม้บรรจุปีบนั้น จะอยู่ในช่วงที่มีหน่อไม้ออกสู่ตลาดมากที่สุด คือประมาณเดือนมกราคมถึงสิงหาคม ซึ่งในช่วงนี้เกษตรกรจะจำหน่ายผลผลิตให้แก่โรงงานผลิตหน่อไม้บรรจุปีประมาณร้อยละ 80 ของจำนวนผลผลิตทั้งหมด ปัญหาของหน่อไม้บรรจุปีบนั้นส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาค่าการส่งออก เพราะปีที่ไหนใช้ปีบน้ำมันก๊าดซึ่งมีคุณภาพและความแข็งแรงไม่เพียงพอ จึงมีปัญหาปีบยุบ ร้าว และยุบตัวระหว่างขนส่งอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องผู้ส่งออกมีการตัดราคาขายกันเอง ทำให้สินค้าที่ส่งออกนั้นมีราคาต่ำเกินไป

สุภาวดี เลหาศิริ ฝ่ายฝึกและนิเทศ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2528) ได้ศึกษาเรื่องต้นทุนการปลูกไม้ไผ่แดง จากการศึกษาพบว่าต้นทุนการผลิตหน่อไม้ไผ่แดงค่อนข้างต่ำ เนื่องจากไม้ไผ่เป็นพืชที่ปลูกและดูแลรักษาง่าย ผลผลิตส่วนใหญ่คือประมาณร้อยละ 70 จะส่งไปขายต่างประเทศในรูปของหน่อไม้ต้มบรรจุปี

ฝ่ายวิเคราะห์ 2 กองเศรษฐกิจการตลาด กรมการค้าภายใน (2529) ได้ศึกษาถึงสภาพการผลิตและการตลาดหน่อไม้ไผ่แดงและผลิตภัณฑ์แบบครบวงจร ตั้งแต่ระดับเกษตรกร พ่อค้าคนกลาง โรงงานแปรรูป และผู้ส่งออก โดยศึกษาในเขตจังหวัดปราจีนบุรี สรุปได้ดังนี้ ต้นทุนการผลิตในช่วง 5 ปีแรก ปรากฏว่าปีที่ 1 - 4 สิ้นค่าใช้จ่ายไร่ละ 1,164 บาท 914 บาท 1,367 บาท และ 1,258 บาทตามลำดับ และตั้งแต่ปีที่ 5 เป็นต้นไปจะสิ้นค่าใช้จ่ายไร่ละประมาณ 1,263 บาท ปีที่ 3 นั้นจะเริ่มได้รับผลตอบแทนจากการขายหน่อและลำ โดยรายได้รวมในปีที่ 3 - 5 คือไร่ละ 2,813 บาท 5,088 บาท และ 7,163 บาทตามลำดับ เมื่อหักค่ายุทธภัณฑ์ที่สะสมมาตั้งแต่ปีที่ 1 เกษตรกรจะเริ่มมีกำไรในปีที่ 4 โดยกำไรในปีที่ 4 - 5 คือไร่ละ 3,189 บาท และ 5,900 บาทตามลำดับ นั่นคือเมื่อไม้ไผ่แดงให้ผลผลิตเต็มที่เกษตรกรจะมีกำไร 5,900 บาท/ไร่ ทางด้านวิธีการตลาดนั้น เกษตรกรมีช่องทางการจำหน่ายให้กับแหล่งต่าง ๆ ได้หลายทางคือ ผู้รวบรวมท้องถิ่น โรงงานแปรรูปหน่อไม้ พ่อค้าหน่อไม้สดในตลาดกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัด หรืออาจจะนำไปขายเองให้แก่ผู้บริโภคโดยทั่วไป ส่วนหน่อไม้ที่ส่งไปจำหน่าย

ในตลาดต่างประเทศมีทั้งหน่อไม้ไผ่ตงและหน่อไม้รวก การส่งออกส่วนใหญ่มากกว่า 90 % อยู่ในรูปผลิตภัณฑ์แปรรูปหน่อไม้ต้มบรรจุปี๊บและกระป๋อง

วิธีการศึกษา

1. การรวบรวมข้อมูล

ศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (SECONDARY DATA) ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ นำมาใช้ประกอบในการศึกษา และรวบรวม ข้อมูลปฐมภูมิ (PRIMARY DATA) โดยการออกแบบสอบถามเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกร ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลโดยตรง วิธีการสุ่มตัวอย่างนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (SIMPLE RANDOM SAMPLING) โดยประชากรทั้งหมดคือ เกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่ตง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 6,191 ครัวเรือน เลือกมาเป็นตัวอย่าง จำนวน 60 ครัวเรือน คิดเป็น 0.9 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติอย่างง่าย ดังนี้

$$1. \text{ คำนวณระยะ} = \frac{X}{N} \times 100$$

X = จำนวนตัวอย่างของสมาชิกที่ทำการศึกษา

N = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

2. การหาค่าเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum X_i}{N}$$

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ทำการศึกษา

X_i = ค่าสังเกตของตัวแปรที่ทำการศึกษา

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับไม้ไผ่

ประวัติและถิ่นกำเนิดของไม้ไผ่

ไม้ไผ่เป็นไม้ลักษณะหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ดังนั้นประเพณี วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของมนุษย์จึงมักมีเรื่องราวของไม้ไผ่เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ จนอาจกล่าวได้ว่าไม้ไผ่เป็นพืชที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในแถบเอเชียซึ่งมีไม้ไผ่ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก

ประเทศที่มีความสัมพันธ์กับไม้ไผ่มากที่สุดน่าจะเป็นประเทศจีน เพราะทั้งในอดีตและปัจจุบัน จีนเป็นแหล่งสำคัญในเรื่องของไม้ไผ่ มีการขุดค้นทางประวัติศาสตร์ปรากฏหลักฐานว่า ชาวจีนรู้จักนำไม้ไผ่มาประกอบเป็นเครื่องใช้มานานกว่า 5,000 ปี รู้จักนำหน่อไม้มาปรุงอาหารในยุคของราชวงศ์โจวเมื่อประมาณ 3,000 ปีที่ผ่านมา รู้จักบันทึกอักษรบนแผ่นไม้ไผ่มานานนับพันปี ตำราสงครามของซุนปิงและยอดตำราพิชัยสงครามของซุนวูที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลกนั้น ได้บันทึกลงบนแผ่นไม้ไผ่ทั้งสิ้น เมื่อจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบบคอมมิวนิสต์ ประเทศต่าง ๆ ก็ให้สมญานามประเทศจีนตามไม้ไผ่ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของประเทศว่า " ประเทศหลังม่านไม้ไผ่ "

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ไผ่จัดเป็นพืชตระกูลเดียวกับหญ้าคือ **Gramineae** และนับเป็นพืชตระกูลหญ้าที่มีความสูงมากที่สุดในโลก เป็นพืชที่สามารถพบได้มากที่สุดทางแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนในเขตอบอุ่นก็พบไม้ไผ่อยู่บ้างแต่น้อยสกุลกว่าในเขตร้อน เช่นที่พบในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น แต่ปรากฏว่าในทวีปยุโรปแทบจะไม่พบไม้ไผ่เลย ทั้งนี้เพราะไม้ไผ่แต่ละชนิดต้องการอุณหภูมิและความชื้นที่แตกต่างกัน ไม้ไผ่สามารถขึ้นได้ดีในช่วงอุณหภูมิระหว่าง 8 - 36 องศาเซลเซียส และปริมาณน้ำฝนที่ต้องการประมาณ 50 - 160 นิ้วต่อปี หรือประมาณ 1,270 - 4,050 มิลลิเมตรต่อปี ตามปกติไผ่ที่มีลำขนาดใหญ่

จะต้องการพื้นที่ที่มีอุณหภูมิเย็นแปรน้อยและต้องการความชื้นมากกว่าไม้ที่มีขนาดเล็ก ในทางตรงกันข้าม ไม้ที่มีขนาดเล็กจะทนต่อสภาพที่มีอุณหภูมิเย็นแปรได้มากกว่าไม้ที่มีขนาดใหญ่ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่สำคัญของไม้ไม่มีกิ่งนี้คือ

1. เหง้า (Rhizome) เป็นส่วนของลำต้นที่อยู่ใต้ดิน เมื่อโตเต็มที่ จะแตกหน่อเป็นลำไม้ไผ่ต่อไป ไม้ไผ่แต่ละชนิดจะมีลักษณะการแตกหน่อที่แตกต่างกันไป ซึ่งทำให้สามารถแบ่งประเภทของไม้ไผ่ตามลักษณะของการแตกหน่อได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ 3 ประเภทคือ

1.1 ประเภทเป็นกอ (Sympodial type) ไม้ไผ่ประเภทนี้ตาของเหง้าซึ่งมีอยู่หลายข้อนั้นจะแตกหน่อกลายเป็นลำก่อน ในเมื่อมาตาส่วนล่างของเหง้าลำดังกล่าวซึ่งมีขนาดสั้น จะเจริญเติบโตเป็นลำที่สองที่สามต่อไปเรื่อย ๆ จนหนาแน่นเป็นกอในที่สุด ไม้ในเขตร้อนส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทนี้ และไม้เกือบทุกชนิดในประเทศไทยก็จัดอยู่ในประเภทนี้ด้วย

1.2 ประเภทลำเดี่ยว (Monopodial type) ไม้ประเภทนี้ตาตรงข้อของเหง้าจะแตกหน่อขึ้นเป็นลำ ในขณะที่ตาบริเวณส่วนปลายของเหง้า จะเจริญกลายเป็นเหง้าใหม่ มีระยะความยาวเกือบเท่าเหง้าเดิม ส่วนในปีต่อ ๆ มาเหง้าใหม่ก็จะเจริญต่อไปเป็นลำและเหง้าใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งทำให้ระยะห่างระหว่างลำค่อนข้างคงที่แน่นอน ส่วนการเจริญเติบโตจะมีลักษณะเป็นลำเดี่ยวต่อไปทุกปี ไม้ประเภทนี้ได้แก่ไม้ในเขตอบอุ่น ส่วนในประเทศไทยเท่าที่มีการสำรวจปรากฏว่าไม้เลี้ยงหรือไม้ลานอาจจัดอยู่ในประเภทนี้ได้

1.3 ประเภทผสม (Intermedial type) ไม้ประเภทนี้การเจริญเติบโตมีทั้งสองแบบคือ บางปีเจริญเติบโตแบบลำเดี่ยว บางปีก็มีการเจริญเติบโตแบบเป็นกอสลับกันไป หรือบางปีก็มีการเจริญเติบโตทั้งแบบเป็นลำเดี่ยวและเป็นกอควบคู่กัน ไม้ประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นไม้ในเขตอบอุ่น ส่วนในประเทศไทยยังไม่มีหลักฐานปรากฏว่ามีไม้ประเภทนี้

2. กาบหุ้มลำต้น (Culm sheath) เป็นส่วนที่หุ้มลำต้นเพื่อป้องกันลำต้นที่ยังอ่อนอยู่และจะหลุดร่วงไปเมื่อไม้เจริญเติบโตเต็มที่แล้ว เช่น ไผ่รวก เป็นต้น สำหรับ

กาบหุ้มลำต้นสามารถแบ่งออกได้ 2 ส่วนคือ

2.1 กาบ (Sheath) เป็นส่วนหุ้มรอบลำต้น มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแต่ละชนิดของไม้ ซึ่งอาจมีกาบหนา แข็งกรอบหรือบางอ่อน มีขนหรือเกลี้ยงไม่มีขน สั้นหรือยาวก็ได้

2.2 ใบยอดกาบ (Sheath blad) เป็นส่วนปลายของกาบ มีลักษณะคล้ายใบแต่มีขนาดใหญ่และหนากว่า โดยใบยอดกาบจะมีใบแผ่นเดียวกับกาบ แต่จะมีรอยต่ออยู่กับกาบเสมอซึ่งปกติจะหลุดร่วงไปพร้อมกับกาบ แต่ก็มีใบบางชนิดที่ใบยอดกาบหลุดร่วงไปก่อนกาบก็มี ใบยอดกาบนี้จะปรากฏให้เห็นเด่นชัดเมื่อไม้มีลักษณะเป็นหน่อ

3. ดอก (Floret) ดอกไม้เกือบทุกสกุลจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือมีลักษณะเป็นช่อดอก ช่อดอกจะมีกลุ่มดอกหลายกลุ่ม และกลุ่มดอกหนึ่ง ๆ ก็คือดอกซึ่งอาจจะเป็นดอกเดี่ยวหรือหลายดอกก็ได้ ตามปกติไม้จะออกดอกเพียงครั้งเดียวหลังจากนั้นจะตายทั้งกอภายในปีเดียวกัน หรืออย่างช้าประมาณ 1 - 2 ปีภายหลังจากออกดอกแล้ว ซึ่งการตายของไม้เช่นนี้ชาวบ้านเรียกว่า " คายชุย " และดอกไม้เรียกว่า " ชุยไม้ " ระยะเวลาที่ไม้เริ่มงอกออกจากเมล็ดจนกระทั่งถึงระยะที่ไม้ตายชุยนั้น คือวงจรชีวิต (life cycle) ของไม้ ซึ่งไม้แต่ละชนิดมีวงจรชีวิตแตกต่างกันไปคือ

ไม้จีน	วงจรชีวิตประมาณ	28 - 30 ปี
ไม้ป่า	วงจรชีวิตประมาณ	32 ปี
ไม้ซาง, ไม้ตาล	วงจรชีวิตประมาณ	32 ปี
ไม้ปรง	วงจรชีวิตประมาณ	35 - 40 ปี
ไม้หอม	วงจรชีวิตประมาณ	60 ปี

4. ผล ผลของไม้มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแต่ละชนิดของไม้ เช่น เนื้อนุ่ม เปลือกกรอบแข็ง หรือเนื้อแข็งเปลือกแข็งไม้นิ่ม เป็นต้น

การปลูกไม้ไผ่

เนื่องจากไม้ไผ่ที่มีอยู่ในประเทศไทยมีอยู่มากมายหลายชนิด แต่ละชนิดก็มีความแตกต่างกันไปทั้งรูปร่างลักษณะ ขนาด และลักษณะของการใช้ประโยชน์ ดังนั้นในการเลือกปลูกไม้ชนิดใดนั้น นอกจากจะพิจารณาจากลู่ทางการค้าแล้ว ยังมีปัจจัยที่สำคัญอีกหลายประการ กล่าวคือ

1. ลักษณะพื้นที่ ควรเลือกไม้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่จะปลูก ซึ่งมีสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ

1.1 ภูมิอากาศ ไม้แต่ละชนิดต้องการลักษณะภูมิอากาศที่แตกต่างกันไป โดยไม้จะขึ้นได้ในอุณหภูมิระหว่าง 8 – 36 องศาเซลเซียส และต้องการปริมาณน้ำฝนประมาณ 50 – 160 นิ้ว/ปี หรือ 1,270 – 4,050 มิลลิเมตร/ปี

1.2 ลักษณะโครงสร้างของดิน ไม้ต้องการพื้นที่ที่เป็นดินร่วนปนทราย เนื่องจากในดินดังกล่าวมีสารซิลิคอนอยู่มาก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างเปลือก ลำต้น และใบ พื้นที่ที่เป็นดินเหนียวไม่เหมาะต่อการปลูกไม้ไผ่เพราะการระบายน้ำไม่ดีอาจจะทำให้ไม้ตายได้ ควรปลูกไม้ที่มีลำขนาดใหญ่ เช่น ไม้สีสุก ไม้บงหรือไม้ป่า เป็นต้น และไม่ควรปลูกไม้ที่ทนความแห้งแล้งได้ดีในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง เพราะได้รับผลตอบแทนไม่คุ้มค่า

2. การขยายพันธุ์ ไม้ก็เช่นเดียวกับพืชอื่น ๆ การขยายพันธุ์สามารถทำได้ทั้งแบบอาศัยเพศและไม่อาศัยเพศ กล่าวคือ

2.1 การขยายพันธุ์โดยอาศัยเพศ กระทำได้โดยการเพาะเมล็ด ไม้ในประเทศไทยจะออกผลในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปีถัดไป และเมล็ดจะแก่ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนของทุกปี ในการเพาะเมล็ดนั้น สามารถกระทำได้ 2 วิธีคือ เพาะในกระบะหรือเพาะในแปลงเพาะ จะเลือกวิธีใดนั้นให้คำนึงถึงความสะดวกในการย้ายกล้าเป็นสำคัญ หลังจากเพาะแล้วประมาณ 7 – 10 วัน เมล็ดไม้จะเริ่มงอก ในช่วงนี้จะต้องดูแลรักษาต้นกล้าซึ่งอาจถูกทำลายจากแมลงและเชื้อราต่าง ๆ

ได้ง่าย หลังจากกล้าไม้มีอายุประมาณ 3 - 4 สัปดาห์ก็มีขนาดโตพอที่จะย้ายกล้าลงในถุงเพาะชำได้ โดยทั่วไปนิยมใช้ถุงพลาสติกขนาด 4×8 นิ้ว หรือ 5×9 นิ้ว การเพาะชำกล้าจะใช้เวลาประมาณ 6 - 12 เดือนก็จะได้กล้าไม้ที่มีขนาดโตพอและเหมาะที่จะนำไปปลูกลงไปได้เนื่องจากต้นไม้สูงหรือเล็กเกินไป และไม้ระยะนี้พร้อมที่จะเจริญต่อไปอีกด้วย

2.2 การขยายพันธุ์โดยไม่อาศัยเพศ สามารถกระทำโดยใช้ลำต้น กิ่ง หรือเหง้าก็ได้ กล่าวคือ

2.2.1 การขยายพันธุ์โดยใช้ลำต้น สามารถทำได้ 2 วิธีคือ

ก) ท่อนพันธุ์ชำมีเพียงข้อเดียว วิธีนี้จะต้องตัดกล้าไม้ไม่ให้มีข้ออยู่ตรงกลาง โดยตัดทั้งสองข้างให้ห่างจากข้อประมาณ 6 นิ้ว นำไปชำในแปลงเพาะชำโดยให้ตาหงายขึ้น และข้ออยู่ในระดับผิวดิน นำน้ำหรือวัตถุเพาะชำใส่ในปล่องส่วนที่อยู่เหนือดินให้เต็ม

ข) ท่อนพันธุ์ชำมีสองข้อ วิธีนี้จะมีปล่องอยู่ตรงกลางระหว่างข้อทั้งสองและเจาะรูตรงกลางปล่องเพื่อให้น้ำ ส่วนกิ่งที่ขอลให้ตัดออกเหลือยาวประมาณ 2-3 นิ้ว นำท่อนพันธุ์ไปเพาะในแปลงเพาะให้ส่วนของตาหงายขึ้น และฝังท่อนพันธุ์ลึกประมาณครึ่งหนึ่งของท่อนพันธุ์ และใช้ดินกลบข้อทั้งสองของท่อนพันธุ์แต่ให้เว้นรูตรงกลางไว้เพื่อใช้สำหรับหล่อน้ำ

หลังจากชำท่อนพันธุ์ไว้ประมาณ 10 - 15 วัน ตาจะเริ่มงอกและจะใช้เวลาเพาะชำประมาณ 6 - 12 เดือนก็จะมีขนาดโตพอสำหรับนำไปปลูกลงไปได้

2.2.2 การขยายพันธุ์โดยใช้กิ่ง วิธีนี้เหมาะสำหรับไม้ที่มีกิ่งแขนงขนาดใหญ่ เช่น ไม้ตง ไม้ไร่ เป็นต้น ไม้ไผ่เหล่านี้กิ่งที่แตกจากตามบริเวณข้อของลำต้นส่วนมากจะมีรากอยู่แล้ว ทำให้สามารถขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว แต่การขยายพันธุ์โดยวิธีนี้จะได้รับผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการเลือกกิ่งแขนงที่มีอายุและขนาดที่เหมาะสม อีกทั้งมีการปฏิบัติดูแลที่ดียิ่ง การขยายกิ่งพันธุ์โดยวิธีนี้ปัจจุบันนิยมใช้กับการขยายพันธุ์ของไม้ตงเนื่องจากมีการปลูกลงเป็นการค้ามาก และเป็นไม้ที่มีแขนงขนาดใหญ่

เป็นจำนวนมากด้วย

2.2.3 การขยายพันธุ์โดยใช้เหง้า การขยายพันธุ์โดยวิธีนี้สามารถใช้ได้กับไม้ทุกชนิด กระทำโดยเลือกไม้ที่ลำต้นมีอายุประมาณ 1 - 2 ปี ตัดให้ตอสูงจากพื้นประมาณ 1 เมตร ทำการขุดแยกเหง้าและคอดอกจากกอเดิมโดยระวังอย่าให้คาที่เหง้าได้รับความเสียหาย นำไปเพาะในแปลงเพาะหรือจะนำไปปลูกลงเลยก็ได้ แต่การเพาะชำไม่ควรนานเกินกว่า 12 เดือน เพราะไม้จะมีต้นใหญ่เกินไป การเคลื่อนย้ายอาจทำความเสียหายให้กับเหง้าหรือหน่อที่แทงขึ้นมาใหม่ไม่ไถ้ง่าย การขยายพันธุ์โดยวิธีนี้จะให้หน่อได้เร็วและแข็งแรงกว่าการขยายพันธุ์โดยใช้ลำต้นหรือกิ่งแขนง เนื่องจากเหง้าที่นำมาขยายพันธุ์นั้นมีอาหารสะสมอยู่มากนั่นเอง แต่วิธีนี้ไม่เป็นที่นิยมกันเพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลามากกว่าการขยายพันธุ์ด้วยลำต้นหรือกิ่งแขนง

3. การปลูก ระยะเวลาที่เหมาะสมต่อการปลูกไม้ไผ่นั้นเป็นช่วงฤดูฝน คือระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน เนื่องจากในระยะที่เริ่มปลูกไม้ต้องการน้ำมาก การปลูกในช่วงฤดูฝนจึงช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของเกษตรกรในการรดน้ำลงได้มาก และเป็นระยะที่ไม่มีการเจริญเติบโตที่สุดด้วย

ไม้ตง

ไม้ตงมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Dendrocalamus asper* Backer มีถิ่นกำเนิดอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ชาวจีนได้นำเข้ามาปลูกในประเทศไทยครั้งแรกที่บ้านหนองกระเจิม ตำบลคงพระราม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อประมาณ 80 ปีมาแล้ว โดยปลูกเพื่อมุ่งผลิตหน่อเป็นสำคัญ เนื่องจากหน่อมีรสชาติดีเป็นที่นิยมของผู้บริโภคโดยทั่วไป อีกทั้งยังมีคุณค่าทางอาหารสูง นอกจากนี้ยังสามารถแปรรูปเป็นหน่อไม้ต้มบรรจุป๊อ เพื่อใช้บริโภคนอกฤดูกาลผลิต และยังสามารถส่งไปจำหน่ายต่างประเทศโดยมีประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศนำเข้าหน่อไม้ต้มบรรจุป๊อที่สำคัญของไทย จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้เกษตรกรนิยมปลูกไม้ไผ่ตงกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งนอกจากจะปลูกกันมากในจังหวัดปราจีนบุรีแล้ว จังหวัดอื่นก็มีการปลูกไม้ไผ่ตงเป็นการค้ามากขึ้น เช่น จังหวัดนครนายก สระบุรี และกาญจนบุรี เป็นต้น โดยพันธุ์ไม้ตงที่ปลูกนั้นมีอยู่ 4 พันธุ์ ซึ่งแต่ละพันธุ์มีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้คือ

1. ไผ่ตงหม้อหรือไผ่ตงใหญ่ มีลักษณะที่สำคัญ คือ

ใบ จะมีขนาดเล็กกว่าไผ่ตงพันธุ์อื่น ๆ เส้นกลางใบนูนมากเห็นได้เด่นชัด

หน่อ มีขนาดใหญ่มาก ถ้าสมบูรณ์เต็มที่จะมีน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 5 – 10 กิโลกรัมต่อหน่อ หน่อมีสีน้ำตาลอมม่วงหรือน้ำตาลดำอมม่วง กาบของหน่อมีขนค่อนข้างละเอียด รอยต่อของกาบแต่ละกาบจะมีสีเปลือกมังคุด เนื้อสีขาวมีรสหวานแต่หยาบและแข็ง ใบยอดกาบจะมีขนาดใหญ่กว่าทุกพันธุ์ ใบยอดกาบส่วนยอดของหน่อจะตั้งฉากกับหน่อ แต่บริเวณโคนจะแนบชิดกับหน่อ มีช่วงการออกหน่อสั้นกว่าไผ่ตงพันธุ์อื่น ๆ คืออยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม

ไผ่ตงพันธุ์นี้ถึงแม้จะมีหน่อขนาดใหญ่แต่ก็ไม่เป็นที่นิยมของเกษตรกร เนื่องจากมีกิ่งแขนงน้อยทำให้ขยายพันธุ์ได้ช้า อีกทั้งระยะการออกหน่อก็สั้นและไม่คงเหมือนไผ่ตงพันธุ์อื่น แต่การไร่ประโยชน์เหมาะที่จะใช้ประโยชน์จากลำต้นมากกว่าหน่อเนื่องจากมีลำต้นสูงตรงขนาดใหญ่ โดยมีระยะปลูกที่เหมาะสมคือ 8 × 8 เมตร พื้นที่ 1 ไร่จะสามารถปลูกได้ประมาณ 25 กอ

2. ไผ่ตงคำ อาจเรียกว่าไผ่ตงจีนหรือไผ่ตงกลาง มีลักษณะที่สำคัญ คือ

ลำต้น มีขนาดเล็กกว่าไผ่ตงหม้อ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 9–12 เซนติเมตร ลำต้นเตี้ยกว่าไผ่ตงหม้อมีสีเขียวเข้ม เมื่อจับจะรู้สึกสากมือ บริเวณข้อค่อนข้างเรียบ และกิ่งแขนงที่ไผ่ตงพันธุ์นี้มีสีเขียวเข้ม มีนวลแป้งสีขาวจับอยู่บริเวณปล้อง

ใบ หนาและมีขนาดใหญ่ สามารถเห็นได้เด่นชัดกว่าไผ่ตงพันธุ์อื่น ๆ

หน่อ หน่อของไผ่ตงคำมีคุณภาพดีมาก รสหวาน กรอบ เนื้อละเอียดมีสีขาว และไม่มีเลี่ยนจึงทำให้ไผ่ตงพันธุ์นี้ได้ชื่อว่า " ไผ่ตงหวาน " หน่อมีน้ำหนักประมาณ 3 – 6 กิโลกรัม กาบของหน่อมีสีน้ำตาลปนดำหรือดำอมนวลและมีขนละเอียดกว่าไผ่ตงเขียว จะออกหน่อตั้งแต่ช่วงต้นฤดูฝน และจะออกหน่อมากในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม แต่ในช่วงต้นและปลายฤดูฝน การออกหน่อจะลดลง

เนื่องจากไม้ตงพันธุ์นี้มีรสชาติดีและให้ผลผลิตสูง จึงทำให้ออกจากจะมีการปลูกกันมากที่จังหวัดปราจีนบุรีแล้ว ยังมีการปลูกโดยทั่วไปเกือบทุกภาคทั่วประเทศ เป็นไม้ที่มีขนาดและทรงพุ่มปานกลาง ระยะปลูกที่เหมาะสมประมาณ 8×6 เมตร ในพื้นที่ 1 ไร่จะสามารถปลูกได้ประมาณ 25 กอ

3. ไม้ตงเขียว ไม้ตงพันธุ์นี้มีลักษณะที่สำคัญ คือ

ลำต้น มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 9 - 12 เซนติเมตร ลำจะสั้นกว่าไม้ตงดำ ลำมีสีเขียวเข้มจัด ผิวเรียบเป็นมันลื่นไม่สากมือ ทรงพุ่มหนาทึบเนื่องจากมีใบและแขนงมาก ตั้งแต่โคนถึงปลายยอด เนื้อไม้บางไม่แข็งแรง จึงมักพบว่าการหักพับลงมาเมื่อถูกลมแรงอยู่เสมอ กิ่งแขนงสามารถนำมาปักชำเพื่อขยายพันธุ์ได้ดี ลักษณะแขนงมีสีเขียวสด ขนาดใหญ่และอวบกว่าไม้ตงดำ

ใบ ใบของไม้ตงเขียวมีขนาดเล็ก บาง ไม่สากมือเหมือนไม้ตงดำ และใบมีสีเขียวเข้มกว่าไม้ตงพันธุ์อื่น ๆ

หน่อ หน่อจะมีสีน้ำตาลนิตและมีขนหยาบ เมื่อลอกกาบล่างออกบริเวณรอยกาบจะมีสีเขียวอมเหลืองซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจากไม้ตงพันธุ์อื่นอย่างเด่นชัด เนื้อของไม้ตงเขียวมีสีขาวอมเหลืองมีรสหวานอมขื่นเล็กน้อยและมีเสี้ยนมากกว่าไม้ตงดำซึ่งทำให้มีคุณภาพต่ำกว่าไม้ตงดำ ใบยอดกาบจะตั้งไม่พับลงเหมือนไม้ตงดำ น้ำหนักหน่อประมาณ 1 - 4 กิโลกรัม

ตงเขียวจัดว่าเป็นไม้ตงขนาดกลางแต่มีลำเล็กกว่าไม้ตงดำ ในการปลูกจึงสามารถมีระยะการปลูกให้แคบกว่าไม้ตงดำได้ โดยระยะการปลูกที่เหมาะสมคือ 6×6 เมตร หรือ 6×8 เมตร ในพื้นที่ 1 ไร่จะปลูกได้ประมาณ 35 - 45 กอ

4. ไม้ตงหนูหรือไม้ตงเล็ก มีลักษณะที่สำคัญ คือ

ลำต้น เป็นไม้ตงที่มีขนาดลำต้นเล็กที่สุดในบรรดาไม้ตงที่ปลูกกัน ลำต้นมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-6 เซนติเมตร ส่วนลักษณะอื่นจะเหมือนไม้ตงดำ แต่จะมีทรงพุ่มเตี้ยกว่า และขนาดเล็กกว่าไม้ตงดำเท่านั้น

หน่อ มีน้ำหนักประมาณ 1-3 กิโลกรัม

ไผ่ตงพันธุ์นี้ไม่นิยมปลูกเป็นการค้า เนื่องจากหน่อมีเสี้ยนมาก การหาพันธุ์ยากและให้ผลผลิตน้อยกว่าไผ่ตงพันธุ์อื่น การปลูกจึงมักปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายในท้องถิ่นเท่านั้น เนื่องจากไผ่ตงพันธุ์นี้มีขนาดเล็กที่สุด ระยะปลูกจึงสามารถลดลงจากประมาณ 6×6 เมตร มาเหลือขนาดประมาณ 4×6 เมตร หรือ 4×4 เมตร ในพื้นที่ 1 ไร่จะสามารถปลูกได้ประมาณ 60-100 กอ

ในการปลูกไผ่ตงเพื่อการค้านั้น แต่เดิมเกษตรกรนิยมปลูกไผ่ตงดำเนื่องจากหน่อมีรสชาติดีเป็นที่นิยมของตลาด แต่ในปัจจุบันเกษตรกรนิยมปลูกไผ่ตงเขียวเพื่อการค้านามากขึ้น ทั้งที่หน่อของไผ่ตงเขียวมีคุณภาพต่ำกว่าไผ่ตงดำ แต่ในขณะที่เดียวกันไผ่ตงเขียวก็มีข้อดีกว่าไผ่ตงดำ คือมีระยะเวลาการออกหน่อที่ยาวนานกว่าไผ่ตงพันธุ์อื่น ๆ คือมีระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายนซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน โดยสามารถให้ผลผลิตสูงทั้งในช่วงต้นและปลายฤดูฝนซึ่งเป็นช่วงที่มีหน่อไม้ออกสู่ตลาดน้อยทำให้ขายได้ราคาดี ส่วนไผ่ตงดำนั้นถึงแม้หน่อจะมีคุณภาพดีแต่จะให้ผลผลิตสูงในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคมซึ่งเป็นช่วงที่หน่อไม้ออกสู่ตลาดมาก ทำให้ไม่สามารถขายได้ราคาดี นอกจากนี้ไผ่ตงเขียวยังสามารถทนความแห้งแล้งและหนาวได้ดีกว่าไผ่ตงดำอีกด้วย จึงทำให้ปัจจุบันเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการปลูกไผ่ตงเพื่อการค้านามากที่สุดนั้น ปลูกทั้งสองพันธุ์ในพื้นที่เดียวกัน เพราะจะทำให้สามารถผลิตหน่อไม้ได้ตลอดฤดูการผลิตและขายได้ราคาดีตรงตามความต้องการของตลาดด้วย

การดูแลรักษาไม้ไผ่ตง

การปลูกไผ่ตงเป็นส่วนหรือปลูกเป็นไร่เพื่อการบริโภคเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ดี เมื่อไผ่ตงตั้งกอแล้วจะต้องมีการดูแลความสมควร เพื่อให้ไผ่ตงอยู่ในสภาพสมบูรณ์พร้อมกับการให้หน่อเมื่อถึงฤดูกาลแทงหน่อด้วย การดูแลจะแบ่งเป็นช่วงต่าง ๆ ดังนี้

1. ระหว่างเดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม เป็นช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต มีการตัดหน่อตามสภาพของสวน คือส่วนที่บำรุงรักษาอาจตัดวันเว้นวันถึงตัดวันเว้น 4 - 5 วัน

สำหรับสวนที่ไม่สมบูรณ์นัก ก่อนช่วงการตัดหน่อและช่วงที่กำลังตัดหน่ออาจใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการแทงหน่อโดยใช้ปุ๋ยยูเรียหรือปุ๋ยอัมโมเนียมซัลเฟต และควรใส่ปุ๋ยที่มีโปแตสเซียมมาก เช่น สูตร 13-3-21 เพื่อปรับปรุงคุณภาพของหน่อควบคู่ไปด้วยก็ได้

2. ระหว่างเดือนตุลาคม - เดือนพฤศจิกายน หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตอาจมีการไถพรวนเพื่อกำจัดวัชพืชและตากหน้าดิน การไถพรวนทำให้ไม่มีการฟักตัวได้เร็วขึ้นเพราะได้มีการตัดรากย่อยในช่วงการไถพรวนนี้

3. ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - เดือนมีนาคม ในช่วงฤดูแล้งควรทำการตัดแขนงที่อยู่ระดับต่ำและทำความสะอาด มีการล้างกอไม้โดยตัดลำที่ไม่ต้องการออกจำหน่าย อาจจะสูบน้ำที่โคนกอเพื่อเร่งการฟักตัวของไม้ให้เร็วขึ้นก่อนการแทงหน่อ นอกจากนี้การสูบน้ำยังช่วยกำจัดโรคและแมลงด้วย แต่ควรระมัดระวังในเรื่องการสูบน้ำควรทำเฉพาะในช่วงที่ไม่มีลมกรรโชกเท่านั้น

4. ระหว่างเดือนมีนาคม - เดือนเมษายน หลังจากตัดสาขากอและไถพรวนแล้ว ช่วงนี้ควรใส่ปุ๋ยบำรุงดินจำพวกปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก รวมทั้งใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ควบคู่ด้วยก็ได้ เช่น สูตร 15-15-15 หรือ 16-16-8 เป็นต้น

5. ระหว่างเดือนเมษายน - เดือนพฤษภาคม เป็นช่วงเริ่มต้นการแทงหน่อ ชาวสวนที่มีความประสงค์จะทำคอกหมกหรือหน่อไม้หวานจะหมกดินโดยพูนดินที่โคนกอในช่วงนี้ การเว้นลำและการตัดแต่งกอ

เมื่อนำไม้ลงไปปลูกไม่ว่าจะปลูกจากแขนงชำหรือปลูกจากเหง้าของไม้ตงก็ตาม หลังจากปลูกไว้ประมาณ 1 ปี ไม้ตงจะเริ่มแทงหน่อขึ้นประมาณ 5 - 6 ลำ ในปีแรกนี้เราจะไม่มีการตัดหน่อออกจากกอแต่อย่างใด คงปล่อยให้มันเป็นลำแม่ทั้งหมด การดูแลตัดแต่งในปีแรกนี้เพียงแต่คอยตัดกิ่งแขนงขนาดเล็กที่แตกออกบริเวณโคนต้นเท่านั้น

ในปีที่ 2 ไม้ตงจะมีการแทงหน่อขึ้นมาอีก 5 - 6 หน่อ หน่อที่ออกใหม่ในปีที่ 2 นี้จะไม่ตัดออกเช่นเดียวกัน คงปล่อยให้มันเป็นลำแม่ต่อไป หรือถ้าจำเป็นจะต้อง

ตัดก็ควรเลือกตัดเอาหน่อที่ไม่สมบูรณ์ คดเอียงหรือแคะแกรนออก มีการตัดแต่งกิ่งแขนง
เหมือนเป็นแรก ดังนั้นเมื่อสิ้นปีที่ 2 เราจึงยังไม่ได้ผลผลิตของไผ่ตง แต่จะมีลำของไผ่ตง
ตงไว้ออกตะประมาณ 8 - 12 ลำ

สิ้นปีที่ 3 จึงเริ่มตัดหน่อที่ออกใหม่มาจำหน่าย การตัดไม้ควรจะตัดทั้งหมด
ตงไว้ออกตะเพื่อเป็นลำแม่บ้าง การตัดหน่อจะเริ่มตัดจากหน่อที่แตกออกตอนกลางกอ ส่วน
หน่อที่แตกออกนอกกอควรไว้ออกตะเป็นลำแม่เพื่อให้กอขยายใหญ่ขึ้น หน่อที่ไว้ออกตะเป็น
หน่อที่อวบและสมบูรณ์ การตัดหน่อจากกลางกอจะทำให้ไม้ไผ่ไม่เบียดชิดกัน และกอที่ขยาย
ใหญ่ขึ้นจะทำให้สะดวกต่อการตัดแต่งกอและง่ายต่อการตัดหน่อ

นอกจากการเว้าลำไผ่ทุก ๆ ปีแล้ว ไผ่ยังจะต้องได้รับการตัดแต่งกออีกด้วย
หลังจากปีที่ 3 หรือปีที่ 4 จะต้องมีการตัดแต่งกอทุกปีหลังจากที่ตัดหน่อในช่วงปลายฤดูฝน
ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคมซึ่งเป็นช่วงการพักตัวของไผ่ การตัดแต่งกอเรียกว่า
" การตัดสาง " หรือ " การล้างกอ " หลักของการตัดแต่งกอคือ เลือกตัดเอาลำ
ที่เป็นโรคหรือแมลงรบกวนออกไปก่อน หรือเลือกตัดลำที่มีอายุมากออกไปก่อน ดังนั้นลำไผ่
ที่เหลือในกอจึงมีปริมาณคงที่ประมาณ 5 - 10 ลำตงกอ เหตุที่แนะนำให้ตัดลำแม่ที่มีอายุ
มากทั้งนี้เพราะเมื่อไผ่มีอายุของลำมากกว่า 3 ปีขึ้นไป จะไม่สามารถให้หน่อได้อีก ดังนั้น
ลำไผ่ที่มีอายุมากกว่า 3 ปีจึงควรตัดออก และควรตัดให้คอลำเก่าเหลือสูงจากพื้นดินประมาณ
5 เซนติเมตรเท่านั้น เพราะถ้าหากไว้คอสูงกว่านี้คอซึ่งยังไม่ตายจะแย่งอาหารจากต้นแม่
ทำให้หน่อที่แตกใหม่ถูกแย่งอาหารไปหมด (ส่วนวิจัยเกษตรกรรม ชนาคารกสิกรไทย ,

2528)

สถานะทั่วไปของจังหวัดปราจีนบุรี

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดปราจีนบุรี

ปราจีนแปลว่า " ทิศตะวันออก " สมัยกรุงศรีอยุธยาเรียกเมืองปราจีนบุรีว่าเป็นเมืองทางตะวันออกของกรุงศรีอยุธยา สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ประมาณ พ.ศ.1893 เคยมีชื่อตามศิลาจารึกว่า " เมืองศรีวิศุประ " หรือ " เมืองพระมโหสถ " เป็นอาณาเขตของทวารวดี เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมซึ่งปัจจุบันคือบริเวณตำบลโคกบึง อำเภอกอกบึง ซึ่งทางโบราณคดีเรียกว่ากลุ่มโบราณในเขตคงศรีมหาโพธิ์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ปฏิรูปการปกครองประเทศไทย ได้ยกฐานะขึ้นเป็นมณฑลปราจีนบุรีเมื่อ พ.ศ.2446 แบ่งเขตการปกครองเป็น 5 อำเภอ 3 สาขา คืออำเภอเมือง อำเภอบ้านสร้าง อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอสระแก้ว ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้จัดระเบียบการปกครองแผ่นดินตามแบบประเทศในทวีปยุโรปประมาณ พ.ศ.2465 ได้ยุบเลิกมณฑลบางแห่ง มณฑลปราจีนบุรีถูกยุบเลิกมีฐานะเป็นเพียงหัวเมืองหนึ่ง ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เปลี่ยนคำว่า " หัวเมือง " เป็น " จังหวัด " จึงมีชื่อเรียกใหม่ว่า จังหวัดปราจีนบุรี

ที่ตั้งและเขตการปกครอง

จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13.00 – 14.00 เหนือ และเส้นแวง 101.00 – 103.00 ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพฯ ฯ ไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะทางประมาณ 130 กิโลเมตร จังหวัดปราจีนบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศกัมพูชา มีพรมแดนติดต่อกันยาว 170 กิโลเมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดจันทบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดนครนายกและจังหวัดฉะเชิงเทรา

(ดังแสดงในภาพที่ 1)

จังหวัดปราจีนบุรีมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 11,795 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 12 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านสร้าง อำเภอโคกขี้บ อำเภอประจันตคาม อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอนาคี อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอสระแก้ว อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร อำเภออรัญประเทศ อำเภอตาพระยาและกิ่งอำเภอคลองหาด สำหรับอำเภอเมืองปราจีนบุรีประกอบด้วย 13 ตำบล 131 หมู่บ้าน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 1 เทศบาล กับ 2 สุขาภิบาล มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอประจันตคาม
 ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบ้านสร้างและอำเภอศรีมหาโพธิ์
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดนครนายก (ดังแสดงในภาพที่ 2)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

สภาพภูมิอากาศ

1. สภาพพื้นที่ จังหวัดปราจีนบุรีจะมีสภาพพื้นที่แตกต่างกันอยู่ใน 2 เขตพื้นที่ คือ เขตปราจีนบุรีตอนล่างและปราจีนบุรีตอนบน อำเภอเมืองปราจีนบุรีซึ่งอยู่ในเขตตอนล่างมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม สูงกว่าระดับน้ำทะเลที่สถานีตรวจอากาศปราจีนบุรีเพียง 5 เมตร อยู่ใกล้อ่าวไทยฝั่งตะวันออกจึงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเป็นกระแสลมที่อุ่นไอน้ำมาจากอ่าวไทย เมื่อพัดมาปะทะภูเขาทางตอนเหนือของจังหวัดปราจีนบุรีก็จะลอยตัวสูงขึ้นแล้วกลั่นตัวเป็นฝนตกในแถบจังหวัดปราจีนบุรีตอนล่าง เมื่อบวกกับฝนที่ตกเนื่องจากอิทธิพลของพายุโซนร้อนซึ่งมีทุก ๆ ปี จึงทำให้ปริมาณฝนแถบจังหวัดปราจีนบุรีตอนล่างดีมาก โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ยของสถานีตรวจอากาศปราจีนบุรีประมาณ 2,100 มิลลิเมตร/ปี ส่วนเขตปราจีนบุรีตอนบนมีลักษณะเป็นที่ราบสูง สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 47 เมตร สภาพอากาศคล้ายคลึงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณฝนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือประมาณ 1,500 มิลลิเมตร/ปี

ไม่ว่าการใด ๆ ทั้งนี้... ของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

**ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง**

2. ฤดูกาล จังหวัดปราจีนบุรีแบ่งฤดูกาลได้ 3 ฤดู คือ

2.1 ฤดูฝน โดยปกติแล้วจะเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป อย่างไรก็ตามในบางปีฤดูฝนก็อาจจะเร็วหรือช้ากว่านี้ได้ 2 สัปดาห์ และฤดูฝนจะสิ้นสุดราวกลางเดือนตุลาคม เดือนที่ฝนตกชุกที่สุดคือเดือนสิงหาคมและเดือนกันยายน ซึ่งปราจีนบุรีตอนล่างมีฝนตกกว่าปราจีนบุรีตอนบน

2.2 ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ระยะเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายนประมาณ 2 สัปดาห์เป็นระยะเวลาเปลี่ยนฤดูจากฤดูฝนเป็นฤดูหนาว ลมหนาวจากประเทศจีนซึ่งพัดมาทางทิศเหนือหรือตะวันออกเฉียงเหนือจะถึงปราจีนบุรีตอนบนก่อนเขตปราจีนบุรีตอนล่าง อากาศจึงหนาวเย็นกว่าปราจีนบุรีตอนล่าง อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยของอำเภอเมืองปราจีนบุรี 23.0 องศาเซลเซียส

2.3 ฤดูร้อน เมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออ่อนกำลังลงในเดือนกุมภาพันธ์ กระแสลมจากทะเลจีนใต้จะพัดเข้าสู่ประเทศไทยทางทิวเขาไต่หรือตะวันออกเฉียงใต้ และเนื่องจากในระยะนี้เป็นระยะเวลาที่ดวงอาทิตย์เคลื่อนขึ้นมาอยู่ในละติจูดของประเทศไทยจึงเป็นระยะเวลาที่อากาศร้อนอบอ้าว ซึ่งเริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อิมพิลจากลมทะเลฝั่งอ่าวไทยจะช่วยบรรเทาได้บ้างในเขตปราจีนบุรีตอนล่าง อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยประมาณ 33 องศาเซลเซียส

3. ปริมาณฝน จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่จัดว่ามีฝนดี และมีจำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 142 วัน เดือนที่มีฝนตกเฉลี่ยมากที่สุดคือเดือนสิงหาคมและเดือนกันยายน จังหวัดปราจีนบุรีมีสถานีตรวจปริมาณน้ำฝน 2 แห่ง คือที่อำเภอเมืองปราจีนบุรีและอำเภอรวิฐประเทศ

4. อุณหภูมิ เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและได้รับอิทธิพลกระแสลมจากทะเลอยู่เสมอมจึงทำให้อากาศไม่สู้ร้อนจัดนักในฤดูร้อน และในฤดูหนาวก็ไม่ถึงกับหนาวจัด อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 28.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยประมาณ 33 องศาเซลเซียส

5. ลม จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่มีทิศทางลมที่พัดชัดเจน คือระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคม ส่วนใหญ่ลมจะพัดจากทางทิศตะวันออกเฉียง ก่าลังลมเฉลี่ยประมาณ 8 – 12 กิโลเมตร/ชั่วโมง ส่วนเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายนลมจะพัดจากทิศตะวันตก ก่าลังลมเฉลี่ย 7 กิโลเมตร/ชั่วโมง ความลลิติก่าลังลมที่สูงที่สุดในช่วงฤดูหนาววัดได้ 93 กิโลเมตร/ชั่วโมง ในเดือนพฤศจิกายน

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ ตามเส้นทางรถไฟ 122 กิโลเมตร ตามเส้นทางรถยนต์ผ่านจังหวัดนครนายกประมาณ 130 กิโลเมตร บริเวณที่ราบซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกได้แก่ที่ราบบริเวณลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรี ซึ่งเกิดจากแควหนุมานและแควพระปรงมาบรรจบกัน ไหลผ่านอำเภอภอนมินทร์บุรี อำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอประจันตคาม อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอบ้านสร้าง ไปรวมกับแม่น้ำนครนายกเป็นแม่น้ำบางปะกงไหลออกสู่อ่าวไทย การขึ้นลงของระดับน้ำจะขึ้นอยู่กับลมมรสุมและอิทธิพลของน้ำขึ้นน้ำลงของทะเลบางเล็กน้อย โดยทั่วไประดับน้ำจะสูงสุดระหว่างเดือนสิงหาคมและเดือนตุลาคมและลดลงในฤดูแล้ง ในฤดูฝนถ้าปีไหนมีลมไต้ฝุ่นพัดผ่านจะก่อให้เกิดน้ำล้น แม่น้ำไหลท่วมบริเวณที่ราบลุ่มปราจีนบุรีก่อให้เกิดความเสียหายมากเช่นกัน ซึ่งทางจังหวัดปราจีนบุรีได้มีโครงการชลประทานบางพลวงในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี มีระบบส่งน้ำ เก็บกักน้ำและคันคลองชลประทานเพื่อป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกแต่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ตามเป้าหมายของโครงการ เนื่องจากงบประมาณยังไม่เพียงพอ

ลักษณะของดินในบริเวณพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี แบ่งออกได้ดังนี้

1. ดินในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำเคยขึ้นถึง เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของดินตะกอนน้ำทะเลและน้ำกร่อย ลักษณะดินส่วนใหญ่มีการระบายน้ำเลว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง สามารถปลูกข้าวนาปรังได้เป็นอย่างดี
2. ดินในบริเวณที่ราบน้ำท่วม เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำใหม่ ลักษณะดินมีการระบายน้ำค่อนข้างดี ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง ความสามารถในการ

ในการอุ้มน้ำของดินปานกลาง เหมาะสำหรับทำนาข้าว แต่บ่สันลำนน้ำเหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ใต้แกดินบริเวณสองฝั่งของแม่น้ำปราจีนบุรี

3. ดินในบริเวณที่เหลื่อค่างจากการกักกร่อนและดินบริเวณเชิงเขา เป็นดินที่เกิดจากการสลายตัวของหินที่เกิดอยู่กับที่ มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ใช้ในการปลูกพืชไร่และทำเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ใต้แกดินบริเวณเชิงเขาในเขตตำบลเนินหอม ตำบลบ้านพระ

แหล่งน้ำโดยทั่วไปของจังหวัดปราจีนบุรีแบ่งได้ 2 ประเภท คือ แหล่งน้ำบนเนินดินซึ่งหมายถึงแหล่งน้ำจากแม่น้ำ ลำคลอง ที่สำคัญใต้แกแม่น้ำปราจีนบุรี ส่วนแหล่งน้ำอีกแหล่งหนึ่งก็คือแหล่งน้ำใต้ดิน ซึ่งหมายถึงแหล่งน้ำธรรมชาติที่อยู่ใต้ดินระหว่างชั้นของหินต่าง ๆ ใต้มีการนำมาใช้ในลักษณะของบาดาลน้ำลึกและบ่อน้ำตื้น ระดับน้ำใต้ดินในเขตปราจีนบุรีตอนล่างจะอยู่ไม่ลึกจนเกินไปนัก สามารถขุดเจาะพบได้โดยทั่วไป ในเขตปราจีนบุรีตอนบน ระดับน้ำใต้ดินจะอยู่ลึกมาก บ่อน้ำที่มีอยู่ทั่วไปจะแห้งเมื่อถึงฤดูแล้ง (ฝ่ายวิชาการ สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี , 2530)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาประชากรตัวอย่างที่ประกอบอาชีพปลูกไม้ไผ่ตงในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 60 ตัวอย่าง สรุปผลได้ดังนี้

พื้นฐานทางครอบครัวและสภาพทั่วไปของเกษตรกร

ตารางที่ 5 เพศ

เพศ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ชาย	33	55.00
หญิง	27	45.00
รวม	60	100.00

จากการศึกษาปรากฏว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คือมีจำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.00 และมีเกษตรกรที่เป็นเพศหญิงจำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.00

ตารางที่ 6 อายุ

อายุ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ต่ำกว่า 31 ปี	6	10.00
31 - 40 ปี	9	15.00
41 - 50 ปี	23	38.33
51 - 60 ปี	14	23.33
สูงกว่า 60 ปี	8	13.33
รวม	60	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรณีใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ทำซ้ำโดยไม่ขออนุญาตจากเจ้าของเอกสาร

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีจำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.33 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี มีจำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.33 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.00 อายุต่ำกว่า 31 ปี มีจำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.00 และอายุสูงกว่า 60 ปี มีจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.33 (ดังตารางที่ 6)

และจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 60 ราย มีสัญชาติไทย และเชื้อชาติไทย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100.00

ตารางที่ 7 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ไม่ได้เข้าโรงเรียน	5	8.33
ต่ำกว่าประถมศึกษา 4	2	3.33
ประถมศึกษา 4	48	80.00
สูงกว่าประถมศึกษา 4	5	8.33
รวม	60	100.00

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา 4 คือมีจำนวน 48 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.00 เกษตรกรที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนมีจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.33 จบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา 4 จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.33 จบสูงกว่าชั้นประถมศึกษา 4 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ซึ่งในจำนวนนี้มีเกษตรกรที่จบชั้นประถมศึกษา 7 จำนวน 2 คน จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 คน และจบปริญญาตรีจำนวน 2 คน

ตารางที่ 8 สถานภาพการสมรส

สถานภาพ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
โสด	2	3.33
แต่งงานอยู่รวมกัน	52	86.33
หย่าร้าง	2	3.33
หม้าย	4	6.66
รวม	60	100.00

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพแต่งงานแล้วและอยู่รวมกันจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 86.33 เป็นโสดจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 และเป็นหม้ายจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66

ตารางที่ 9 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิก	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1 – 3 คน	17	28.33
4 – 6 คน	34	56.65
7 – 9 คน	7	11.67
9 คนขึ้นไป	2	3.33
รวม	60	100.00

จากการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่มี 4 – 6 คน คือ มีจำนวน 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.65 มีสมาชิก 1 – 3 คน มีจำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.33 มีสมาชิก 7 – 9 คน มีจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.67 มีสมาชิกมากกว่า 9 คน มีจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.33 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มากที่สุดคือ 10 คน น้อยที่สุด 1 คน และจำนวนเฉลี่ยคือ 4.86 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 10 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานเกษตร

จำนวนสมาชิก	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
1 – 3 คน	48	80.00
4 – 6 คน	11	18.33
มากกว่า 6 คน	1	1.67
รวม	60	100.00

จากการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานเกษตรส่วนใหญ่มี 1 – 3 คน คือมีจำนวน 48 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.00 มี 4 – 6 คน จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.33 มีมากกว่า 6 คน จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.67 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานเกษตรมากที่สุดคือ 7 คน น้อยที่สุดคือ 1 คน และจำนวนสมาชิกเฉลี่ยคือ 2.56 คน

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตารางที่ 11 อาชีพหลัก

อาชีพ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
รับราชการ	5	8.33
ทำนา	8	13.34
ทำสวนไม้ไผ่ตง	47	78.33
รวม	60	100.00

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ปลูกไม้ไผ่ตง ส่วนใหญ่ปลูกไม้ไผ่ตงเป็นอาชีพหลัก คือมีจำนวน 47 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.33 ส่วนอีก 13 รายนั้น ทำนาเป็นอาชีพหลักจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.34 และรับราชการเป็นอาชีพหลัก 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33

ตารางที่ 12 อาชีพรอง^{1/}

อาชีพ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพรอง	8	13.33
ทำสวนไม้ไผ่ตง	13	21.66
ทำสวนผลไม้	15	25.00
ทำนา	8	13.33
รับจ้าง	14	23.33
ค้าขาย	1	1.66
รับราชการ	3	5.00
จักสาน	7	11.66

^{1/} เกษตรกรบางคนมีอาชีพรองมากกว่า 1 อาชีพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพรองคือทำสวนผลไม้ โดยมีจำนวน 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.00 รับจ้าง 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.33 ทำสวนไม้ไผ่ตง 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.66 ทำนา 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.33 ทำเครื่องจักสาน จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.66 รับราชการจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.00 และค้าขาย 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.66 ส่วนเกษตรกรที่ไม่มีอาชีพรองมีจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.33 (ดังตารางที่ 12)

ตารางที่ 13 การเป็นสมาชิกกลุ่ม

สมาชิก	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
กลุ่มเกษตรกร	5	8.33
สหกรณ์การเกษตร	7	11.67
ดูการค้า ชกส.	19	31.66
ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด	29	48.34
รวม	60	100.00

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.66 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.67 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.33 และไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลยจำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.34

ตารางที่ 14 ลักษณะการถือครองที่ดิน

การถือครอง	พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
เป็นที่ของตนเอง	13.50	53	88.33
เป็นที่เช่า	12.00	3	5.00
เป็นที่จับจอง	5.62	8	13.33
รวม	-	60	100.00

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง คือมีจำนวน 53 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.33 โดยมีที่ดินเฉลี่ยคนละ 13.5 ไร่ ต้องเช่าที่ดินทำกิน จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.00 โดยเช่าเฉลี่ยคนละ 12 ไร่ และเป็นที่ดิน จับจองจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.33 โดยจับจองที่ดินทำกินเฉลี่ยคนละ 5.62 ไร่

ตารางที่ 15 การกู้ยืมเงิน

การกู้ยืม	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ	จำนวนเงินกู้เฉลี่ย (บาท)
ไม่มีการกู้ยืมเงิน	29	48.33	-
มีการกู้ยืมเงินจาก			
ฯกศ.	19	31.66	29,600
สหกรณ์การเกษตร	7	11.66	25,800
ธนาคารพาณิชย์	2	3.33	47,500
เพื่อนบ้าน	3	5.00	3,300
รวม	60	100.00	-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่มีหนี้สินมีจำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.33 ส่วนเกษตรกรที่มีหนี้สินมีจำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.67 ซึ่งเกษตรกรที่มีหนี้สินนั้นกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นส่วนใหญ่ คือมีจำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.66 ปริมาณเงินกู้เฉลี่ยประมาณ 29,600 บาท/คน กู้จากสหกรณ์การเกษตรจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.66 ปริมาณเงินกู้เฉลี่ยประมาณ 25,800 บาท/คน กู้จากธนาคารพาณิชย์จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.33 และกู้จากเพื่อนบ้านจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.00 (กึ่งตารางที่ 15) เงินที่กู้นั้นส่วนใหญ่เกษตรกรใช้ในการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย สารเคมีกระตุ้นการออกหน่อ เป็นต้น

ตารางที่ 16 แหล่งรับซื้อหน่อไม้

แหล่งรับซื้อ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
พ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น	43	71.67
โรงงานแปรรูปหน่อไม้	15	25.00
ผู้บริโภค	2	3.33
รวม	60	100.00

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขายหน่อไม้ของตนให้แก่พ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น. คือมีจำนวน 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.67 ซึ่งพ่อค้าคนกลางจะนำไปขายให้แก่โรงงานแปรรูปและพ่อค้าปลีกอีกต่อหนึ่ง ส่วนเกษตรกรที่มีฐานะเป็นของตนเองจะนำหน่อไม้ไปขายให้แก่โรงงานแปรรูปเองมีจำนวน 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.00 และเกษตรกรที่ขายให้แก่ผู้บริโภคมีจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.33

สภาพการปลูกไม้ไผ่ของ เกษตรกร

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 60 ราย ปรากฏว่าเกษตรกรที่ปลูกไม้ไผ่คงส่วนใหญ่ปลูกเป็นอาชีพหลักและปลูกมาเป็นเวลานาน มีเกษตรกรบางรายปลูกไม้ไผ่คงมานานถึง 70 ปี เกษตรกรให้เหตุผลว่าเห็นผู้อื่นปลูกแล้วมีรายได้จึงทดลองปลูกดูบ้าง การหาที่ดินปลูกเกษตรกรจะขุดคั้งแซงจากเพื่อนบ้านมาปักชำ และพื้นที่ที่เกษตรกรปลูกไม้ไผ่คงอยู่นั้นเป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนแหล่งน้ำที่จะใช้ในการเกษตร ทำให้ไม่สามารถปลูกพืชอย่างอื่นได้ ประกอบกับไม้ไผ่คงนั้นเป็นพืชที่ทนทานต่อความแห้งแล้งได้ดี การปลูกและการดูแลรักษาทำไถ่กายทำให้ต้นทุนการผลิตค่อนข้างต่ำ เกษตรกรที่มีเงินทุนน้อยก็สามารถทำได้ ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่คงในเขตตำบลเนินหอมซึ่งมีจำนวนถึง 1,129 ครัวเรือน กล่าวว่าที่ดินที่ทำกินอยู่นั้นเป็นที่ดินของทหารซึ่งไม่ได้ใช้ทำประโยชน์อะไร เกษตรกรจึงเข้าไปจับจองปลูกไม้ไผ่คงกันมาเป็นเวลานาน เกษตรกรเหล่านี้ยังไม่มีหลักประกันที่แน่นอนว่า ถ้าหากทหารต้องการใช้พื้นที่นี้เมื่อใด เกษตรกรก็จะประสบปัญหาไม่มีที่ดินทำกินทันที นอกจากนี้เกษตรกรบางคนได้รับมรดกสวนไม้ไผ่คงมาจากบิดา มารดา บางคนซื้อที่ดินที่เป็นสวนไม้ไผ่คงอยู่ก่อนมาประกอบการค้า ส่วนเกษตรกรที่เพิ่งจะเริ่มปลูกไม้ไผ่คงในปีนี้ (ปี 2531) ก็เนื่องจากเมื่อปี 2530 ปริมาณผลผลิตหน่อไม้มีน้อยทำให้หน่อไม้ราคาดีมาก เฉลี่ยประมาณ 8 บาท/กิโลกรัม จึงมีเกษตรกรนิยมปลูกกันเป็นจำนวนมาก แต่ในปี 2531 สภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการออกหน่อของไม้ไผ่คง ทำให้ปริมาณผลผลิตสูง ราคาที่เกษตรกรได้รับจึงต่ำกว่าปี 2530 มาก เฉลี่ยประมาณ 3.50 บาท/กิโลกรัม เป็นเหตุให้เกษตรกรหลาย ๆ รายต้องประสบกับปัญหาขาดทุน

สำหรับต้นทุนและรายได้จากการปลูกไม้ไผ่คงของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปราจีนบุรีนั้น ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ต้นทุนและรายได้จากการปลูกไม้ไผ่ตง

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
ค่าใช้จ่าย					
- ค่าที่ดิน	100	100	100	100	100
- ค่าไถนุกเบิก	120	-	-	-	-
- ค่าไถพรวน	-	120	120	120	120
- ค่ากิ่งพันธุ์	360	-	-	-	-
- ค่าปุ๋ยอินทรีย์	-	188	250	330	383
- ค่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์	-	-	220	231	242
- ค่าตัดแต่งกอ	-	-	60	68	75
- ค่าแรงงานอื่น ๆ	-	40	52	65	80
รวมค่าใช้จ่าย	580	448	802	914	1,000
- ดอกเบี้ย	70	54	96	110	120
- ดอกเบี้ยจากปีก่อน	-	78	148	168	21
รวมต้นทุน	650	580	1,046	1,192	1,141
รายได้					
- ขายหน่อ	-	-	875	2,153	3,717
- ขายลำ	-	-	-	268	371
รวมรายได้	-	-	875	2,421	4,088
รวมต้นทุนถึงปีที่	650	1,230	2,276	2,593	1,313
กำไร (ขาดทุน)	(650)	(1,230)	(1,401)	(172)	2,775

หมายเหตุ : อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนในการปลูกไม้ไผ่ตงนั้นประกอบด้วย ค่าที่ดิน ซึ่งหมายถึงค่าภานที่ดินหรือค่าเช่าที่ดิน ค่าไถนุกเบิกครั้งแรก ค่าไถรวนในแต่ละปี ค่ากิ่งพันธุ์ (กิ่งละ 12 บาท) ค่าปุ๋ยอินทรีย์ส่วนมากใช้มูลวัว (ประมาณ 1,700 บาท/ไร่) และปุ๋ยซีโก้ (ประมาณ 2,000 บาท/ไร่) ค่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ค่าตัดแต่งกอ ค่าแรงงาน ต่าง ๆ เช่น ค่าจ้างปลูก ค่าจ้างใส่ปุ๋ย ค่าจ้างตัดหน่อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องรวม ค่าดอกเบี้ยด้วย ซึ่งในที่นี้ใช้อัตราร้อยละ 12 คำนวณอัตราดอกเบี้ยของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เมื่อรวมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว ปรากฏว่าต้นทุนตั้งแต่ปีที่ 1 - 5 คือ 650 บาท 580 บาท 1,046 บาท 1,192 บาท และ 1,141 บาท/ไร่ ตามลำดับ ส่วนรายได้นั้นประกอบด้วยรายได้จากการขายหน่อไม้ (ราคาเฉลี่ยประมาณ 5 บาท/กิโลกรัม) และรายได้จากการขายลำไม้ไผ่ (ราคาประมาณ 400 บาท/ตัน) เกษตรกรจะเริ่มมีรายได้จากการตัดหน่อขายตั้งแต่ปีที่ 3 และเริ่มตัดลำขายได้ตั้งแต่ปีที่ 4 เมื่อรวมรายได้ทั้งสองอย่างแล้วปรากฏว่า รายได้ตั้งแต่ปีที่ 3 - 5 คือ 275 บาท 2,421 บาท และ 4,088 บาท/ไร่ ตามลำดับ เมื่อนำต้นทุนมาหักออกจากรายได้แล้ว เกษตรกรจะเริ่มมีรายได้ตั้งแต่ปีที่ 5 เป็นต้นไป โดยได้กำไรประมาณ 2,775 บาท/ไร่

ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่ตง

ตารางที่ 18 ปัญหาทางด้านการผลิต

N = 60

ปัญหา	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ไม่มีที่ดินทำกิน	18	30.00
ดินขาดความอุดมสมบูรณ์	9	15.00
การใช้สารเคมีเร่งการออกหน่อ	1	1.66
ไม่มีปัญหา	34	56.66

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 19 ปัญหาทางด้านการขายผลผลิต

ปัญหา	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ราคาคผลผลิตต่ำ	41	68.33
ถูกเอารัดเอาเปรียบจากโรงงานแปรรูปหน่อไม้	31	51.66
การคมนาคมไม่ค่อยสะดวก	1	1.66
ไม่มีปัญหา	6	10.00

จากการสอบถามเกษตรกรถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ พบว่าปัญหานั้นแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ ปัญหาทางด้านการผลิตและปัญหาทางด้านการขายผลผลิต (ดังแสดงในตารางที่ 18 และตารางที่ 19) ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

ปัญหาทางด้านการผลิต

1. ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินของเกษตรกร โดยเฉพาะในเขตตำบลเนินหอมส่วนใหญ่จะใช้ที่ดินของทหารทำกินอยู่ในปัจจุบัน ถ้าหากทหารเรียกที่ดินคืน เกษตรกรก็จะไม่มีที่ดินทำกินอีกต่อไป
2. ปัญหาเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดิน เมื่อปลูกไม้ไผ่ตั้งไปนาน ๆ จะทำให้ดินลดความอุดมสมบูรณ์ลง เกษตรกรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใส่ปุ๋ยบำรุงดิน ปีละเป็นจำนวนมาก พื้นที่บางแห่งถ้าใส่ปุ๋ยน้อยไม้ไผ่ตั้งจะไม่ออกหน่อ
3. ปัญหาเรื่องการใช้สารเคมีเร่งการออกหน่อ ซึ่งเกษตรกรไม่ค่อยจะมีความรู้ในการใช้ ทำให้เกิดผลเสียได้ เช่น การใช้ปุ๋ยน้ำของเกษตรกร เมื่อนำหน่อไม้ นั้นไปแปรรูปเป็นหน่อไม้ต้มบรรจุปี๊บจะทำให้หน่อไม้เน่า

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำที่จะนำมาใช้ในการเกษตร เนื่องจากพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรียังไม่มีระบบชลประทานที่ทั่วถึง ประกอบกับแหล่งน้ำ

ก็หายาก ฉะนั้นในขณะที่ไม้ไผ่ตงออกหน่อและเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงขึ้น จะทำให้หน่อไม้
แแกนและแห้งไปในที่สุด

ปัญหาทางด้านการขายผลผลิต

ทางด้านการขายผลผลิตนั้น ส่วนใหญ่เกษตรกรมีปัญหาเรื่องราคาหน่อไม้ต่ำ
เนื่องจากแหล่งรับซื้อหน่อไม้ของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือโรงงานแปรรูปหน่อไม้ ซึ่งปัจจุบัน
โรงงานแปรรูปทุกแห่งรวมตัวกันกำหนดราคารับซื้อที่ค่อนข้างต่ำ จะเห็นได้จากราคา
หน่อไม้ในปี 2531 นี้ คงตัวอยู่ที่ 3.50 บาท/กิโลกรัม จนถึงปลายฤดูการผลิต ราคา
จึงเพิ่มขึ้นเป็น 4 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำเมื่อเทียบกับราคาเฉลี่ยประมาณ 10
บาท/กิโลกรัม ในช่วงเดียวกันของปี 2530

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปและขอเสนอแนะ

สรุปผล

จากการศึกษาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกไม้ไผ่ตงของเกษตรกร ใน
เขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สรุปผลได้ดังนี้

สภาพทั่วไปของเกษตรกร

เกษตรกร เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเกษตรกรทั้ง
เพศชายและเพศหญิงควรมีจำนวนเท่า ๆ กัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์
นั้นส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว ผลที่ได้จึงปรากฏว่ามีเพศชายมากกว่าเพศหญิง เกษตรกร
ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย
ครอบครัวละ 4 คน สมาชิกที่เป็นแรงงานในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวละ 2 คน ซึ่งได้แก่
หัวหน้าครอบครัวและภรรยา ส่วนสมาชิกคนอื่นนั้นเป็นบุตรซึ่งกำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรที่ปลูกไม้ไผ่ตงนั้น ส่วนใหญ่ปลูกเป็นอาชีพหลัก มีบางส่วนที่ปลูกเป็น
อาชีพรองคือประมาณร้อยละ 18.8 และเนื่องจากการปลูกไม้ไผ่ตงนั้นไม่ต้องดูแลรักษา
มากนัก ทำให้เกษตรกรมีเวลาประกอบอาชีพอย่างอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น การทำเครื่องจักสาน
ทำสวนผลไม้ รับจ้าง เป็นต้น เกษตรกรประมาณร้อยละ 51 มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะกู้จาก
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรโดยมีหนี้สินเฉลี่ยคนละ 29,600 บาท แหล่ง
เงินกู้อื่น ๆ ของเกษตรกรได้แก่ สหกรณ์การเกษตร เพื่อนบ้านและธนาคารพาณิชย์ แหล่ง
รับซื้อหน่อไม้ของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปส่งให้โรงงาน
แปรรูปหน่อไม้ อีกต่อหนึ่ง ราคาที่เกษตรกรได้รับจะถูกกำหนดโดยโรงงานแปรรูปหักค้ำยกกำไร
ของพ่อค้าคนกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพการผลิต

จากการสอบถามถึงสาเหตุของการปลูกไม้ไผ่ตงของเกษตรกร เกษตรกรให้เหตุผลว่า ไม้ไผ่ตงเป็นพืชที่ปลูกและดูแลรักษาง่าย ต้นทุนการผลิตไม่สูงนัก และยังมีตลาดรับซื้อที่แน่นอนด้วย นอกจากนี้พื้นที่ที่เกษตรกรปลูกไม้ไผ่ตงนั้น เป็นพื้นที่ที่ไม่มีแหล่งน้ำที่จะใช้ในการเกษตร จึงไม่สามารถปลูกพืชอย่างอื่นได้

ส่วนการศึกษาถึงต้นทุนการผลิตและรายได้จากการปลูกไม้ไผ่ตงนั้น ยังประสบปัญหาต่อการศึกษา เนื่องจากเกษตรกรที่เลือกเป็นตัวอย่างเป็นเกษตรกรที่ปลูกไม้ไผ่ตงมาแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ปี ต้นทุนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปีที่ 1 เกษตรกรตอบไม่ค่อยได้เพราะไม่ได้มีการจดบันทึกไว้ ฉะนั้นตัวเลขค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงเป็นตัวเลขที่เกิดจากการประมาณ อาจจะคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงไปบ้างโดยเฉพาะทางด้านรายได้ ซึ่งเกษตรกรแจ้งจำนวนรายได้ค่อนข้างต่ำ ผลการศึกษาจึงปรากฏออกมาว่า เกษตรกรจะขาดทุนจนถึงปีที่ 4 ซึ่งจากการตรวจสอบเอกสาร เกษตรกรจะขาดทุนถึงปีที่ 3 และเริ่มมีกำไรตั้งแต่ปีที่ 4 เป็นต้นไป ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 17 จะเห็นได้ว่า กำไรจากการปลูกไม้ไผ่ตงนั้นประมาณ 2,775 บาท/ไร่

ทางด้านปัญหาของเกษตรกรนั้น ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาในเรื่องราคา ซึ่งถูกเอารัดเอาเปรียบจากโรงงานแปรรูปหน่อไม้ โดยการรวมตัวกันกำหนดราคาให้ต่ำ มีบางช่วงที่เกษตรกรพยายามเก็บหน่อไม้ไว้เพื่อรอให้ราคาสูงขึ้นบ้าง โรงงานก็จะทำการปิดรับซื้อหน่อไม้ประมาณ 1 - 2 วัน เมื่อถึงวันเปิดรับซื้อเกษตรกรก็ต้องรีบตัด เพราะถ้าปล่อยไว้อีก หน่อไม้จะยาวและแก่เกินไป ทำให้ปริมาณหน่อไม้ในวันนั้นมีมาก ทางโรงงานก็จะใช้เป็นข้ออ้างในการกำหนดราคาให้ต่ำ ราคาที่เกษตรกรได้รับในปี 2531 นี้เฉลี่ย 3.50 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่เกษตรกรพอจะอยู่ได้ ไม่มีกำไรมากนัก ถ้าหากราคาถูกกดให้ต่ำลงกว่านี้เกษตรกรจะต้องขาดทุนแน่นอน นอกจากนี้ เกษตรกรยังมีปัญหาในเรื่องเงินทุน เนื่องจากการปลูกไม้ไผ่ตงนั้นจะต้องลงทุนเป็นเวลาถึง 3 ปี จึงจะได้รับผลตอบแทนกลับคืนมา เกษตรกรส่วนมากยากจนจึงไม่มีหลักทรัพย์ที่จะนำไปค้ำประกันเงินกู้จากสถาบันการเงิน การบริการไม่ทั่วถึงและวงเงินกู้ก็น้อย เกษตรกรจึงต้องอาศัยแหล่งเงินทุนจากพ่อค้าคนกลาง ซึ่งคิดอัตราดอกเบี้ยสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากในปัจจุบันหน่อไม้ไผ่คงเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญชนิดหนึ่งที่สามารถทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยปีละจำนวนหลายล้านบาท โดยการส่งออกมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ อยู่ในรูปผลิตภัณฑ์แปรรูปหน่อไม้ต้มบรรจุปี๊บและกระป๋อง ดังนั้นอุตสาหกรรมหน่อไม้ต้มบรรจุปี๊บจึงควรเป็นอุตสาหกรรมเกษตร (Agro - Industry) ที่รัฐบาลควรจะช่วยเหลือให้มีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้มาตรฐานตามที่ตลาดต่างประเทศต้องการ เพื่อจะได้สามารถส่งออกและนำรายได้เข้าประเทศเพิ่มขึ้น
2. ควรจะได้มีการแนะนำเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้สารเคมีเร่งการออกหน่อของไม้ไผ่คง เพื่อที่เกษตรกรจะสามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง ไม่เกิดผลเสียหายต่อผลผลิตดังที่กล่าวถึงเป็นอยู่ในปัจจุบัน
3. เกษตรกรผู้ผลิตไม้ไผ่คงควรจะได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ขึ้นมา และอาจจะมีการตั้งโรงงานแปรรูปหน่อไม้เพื่อรับซื้อหน่อไม้จากเกษตรกรในราคายุติธรรม ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการถูกเอารัดเอาเปรียบจากโรงงานแปรรูปได้
4. ควรจะได้มีการจัดเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับปริมาณการส่งออกหรือปริมาณความต้องการหน่อไม้บรรจุปี๊บของตลาดต่างประเทศให้เกษตรกรได้ทราบอย่างทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์ เพื่อที่โรงงานแปรรูปจะได้ไม่นำมาเป็นเครื่องมือในการกดราคารับซื้อหน่อไม้ เพราะในบางครั้งโรงงานแปรรูปอ้างว่าปริมาณการส่งออกหน่อไม้บรรจุปี๊บลดลง จึงต้องลดราคารับซื้อลงไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ . 2523 . รายงานผลการศึกษาวิจัย
หน่อไม้และไม้ไผ่ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย .

คำนึ่ง คำอุดม . 2530 . ไม้ตง ไม้หวาน . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ฐานเกษตรกรรม .

ทวีศักดิ์ วัฒนกุล . 2531 . " ไม้ตง : ทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ " . วารสาร ชกส. .
(ตุลาคม 2530 - มีนาคม 2531) : น.91 - 107 .

ฝ่ายวิเคราะห์ 2 กองเศรษฐกิจการตลาด กรมการค้าภายใน . 2529 . รายงาน
การศึกษาเรื่องหน่อไม้ไผ่ตง . กรุงเทพมหานคร .

ฝ่ายวิชาการ สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี . 2530 . แผนส่งเสริมการเกษตร
จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2530 - 2534 . ปราจีนบุรี : ปราจีนการพิมพ์ .

ส่วนเกษตรและอุตสาหกรรม ธนาคารกสิกรไทย จำกัด . 2528 . " หน่อไม้ไผ่ตง
อัดปืบ : อนาคตยังแจ่มใส " . วารสารสรุปข่าวธุรกิจ . 14 (16 - 31
กรกฎาคม 2528) : น. 1 - 19 .

ส่วนวิจัยเกษตรกรรม ธนาคารกสิกรไทย จำกัด . 2528 . ไม้เอนกประสงค์ .
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช .

สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี . 2530 . สรุปพื้นที่เพาะปลูกไม้ไผ่ตงของจังหวัด
ปราจีนบุรี ปี 2526 - 2530 .(ใบปลิว) .

สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี . 2530 . สรุปพื้นที่เพาะปลูกไม้ไผ่ตงแยกตาม
อำเภอ ในจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2530 .(ใบปลิว) .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษามลคอบแทนทางเศรษฐกิจของไม้ไผ่ตง
ในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ชื่อ.....นามสกุล.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอเมือง จ.ปราจีนบุรี

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการ

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สัญชาติ.....เชื้อชาติ.....ศาสนา.....
4. ระดับการศึกษาสูงสุด

( ) ไม่เคยเข้าโรงเรียน	( ) จบต่ำกว่า ป.4 (ระบุ).....
( ) จบ ป.4	( ) จบสูงกว่า ป.4 (ระบุ).....
5. สถานภาพสมรส

( ) โสด	( ) แต่งงาน
( ) หม้าย	( ) หย่าร้าง
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์).....คน
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานเกษตร (รวมผู้ให้สัมภาษณ์).....คน
8. อาชีพหลัก (อาชีพที่ทำรายได้มากที่สุด)

( ) ทำนา	( ) เลี้ยงสัตว์ (ระบุ).....
( ) ทำไร่ (ระบุ).....	( ) ค้าขาย
( ) ทำสวน (ระบุ).....	( ) รับจ้าง
( ) รับราชการ	( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. อาชีพรอง (สามารถมีได้มากกว่า 1 อาชีพ)

- ( ) ไม่มี ( ) ทานา
 ( ) ทำไร่ (ระบุ)..... ( ) รับจ้าง
 ( ) ทำสวน (ระบุ)..... ( ) ค้าขาย
 ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

10. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มใดหรือไม่

- ( ) เป็น
 ( ) ไม่เป็น

กรณีที่ตอบว่าเป็น ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มใด

- ( ) กลุ่มเกษตรกร ( ) กลุ่มสหกรณ์การเกษตร
 ( ) ลูกคา ชกส. ( ) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

11. ขนาดการใช้และการถือครองที่ดิน

ขนาดการใช้และการถือครองที่ดิน พื้นที่ (ไร่) พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)

ที่ดินของตนเอง

เช่า

อื่น ๆ (ระบุ).....

รวม

12. มีการกั้ยืมเงินมาลงทุนหรือไม่

- ( ) มี ( ) ไม่มี

13. ตลาดรับซื้อหน่อไม้ของท่านส่วนใหญ่เป็น

- ( ) พ่อค้าคนกลาง ( ) ผู้บริโภค
 ( ) โรงต้มหน่อไม้ ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

14. การกำหนดราคาหน่อไม้ ใครเป็นผู้กำหนด

- ( ) เกษตรกร ( ) พ่อค้าคนกลาง
 ( ) โรงงานแปรรูปหน่อไม้ ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

15. การรับสินเชื่อหรือการกู้ยืมเงิน

แหล่งเงินทุน	จำนวนเงินกู้ (บาท)	อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	ชำระแล้ว เป็นเงิน	วัตถุประสงค์ ของการกู้	การค้ำประกัน
ธกส.					
ธนาคารพาณิชย์					
ญาติพี่น้อง					
เพื่อนบ้าน					
พอลค้า - คนกลาง					
สหกรณ์การเกษตร					
อื่น ๆ (ระบุ).....					

16. วิธีการจำหน่ายหน่อไม้เป็นอย่างไร

- ( ) ขายเหมาโดยมีผู้มารับซื้อถึงบ้าน
- ( ) ขายเหมาโดยนำไปขายที่ตลาดเอง
- ( ) ขายเหมาให้แก่โรงงานแปรรูปหน่อไม้
- ( ) ขายปลีก ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางการผลิต

- ปลูกไม้ไผ่ตั้งมานาน.....ปี
- พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกไม้ไผ่ตั้งทั้งหมด.....ไร่
- สาเหตุที่ปลูกไม้ไผ่ตั้ง

( ) ราคาดี	( ) ระยะเวลาเก็บเกี่ยวสั้น
( ) ปลูกและดูแลรักษาง่าย	( ) มีตลาดรองรับ
( ) ต้นทุนการผลิตค่อนข้างต่ำ	( ) นำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง
( ) อื่น ๆ (ระบุ).....	
- พันธุ์ที่ปลูก

( ) ไผ่ตั้งลาย	( ) ไผ่ตั้งหม้อ
( ) ไผ่ตั้งดำ	( ) ไผ่ตั้งเขียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. สาเหตุที่เลือกปลูกพันธุ์ในข้อ 4

- ( ) ใหญ่ผลผลิตเร็ว ( ) ช่วงเวลาออกหน่อนาน
 ( ) เป็นที่นิยมของผู้บริโภค ( ) เป็นที่ต้องการของโรงงานแปรรูปหน่อไม้
 ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

6. ต้นทุนในการปลูกไม้ไผ่คง

(บาท/ไร่)

ปีที่ 1   ปีที่ 2   ปีที่ 3   ปีที่ 4   ปีที่ 5

ค่ากิ่งพันธุ์

ค่าไถพรวน

ค่าปุ๋ยอินทรีย์

ค่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์

ค่ายาเคมีป้องกันกำจัดโรคพืช

ค่ายาเคมีกำจัดวัชพืช

ค่าตัดแต่งกอ

ค่าตัดหน่อ

ค่าขนส่ง

อื่น ๆ (1).....

(2).....

(3).....

รวม

7. รายได้จากการปลูกไม้ไผ่คง

- รายได้จากการขายหน่อไม้

ปีการผลิตที่

จำนวน (กก.)

ราคา (บาท/กก.)

2

3

4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่สงวนลิขสิทธิ์ทั้งสิ้น อีกทั้งยังสงวนสิทธิ์ที่ตนแปลงเนื้อหาและทำอย่างไรถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่สามารถนำไปใช้

- รายได้จากการขายผลไม้

ปีการผลิตที่	จำนวน (ลำ)	ราคา (บาท/กก.)
2		
3		
4		
5		

8. ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกไม้ไผ่คง

- ปัญหาในการประกอบอาชีพ

- ( ) ที่ดินทำกินมีน้อยเกินไป
- ( ) คินขาดความอุดมสมบูรณ์
- ( ) โรคและแมลงรบกวน
- ( ) อัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป
- ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

- ปัญหาในการขายผลผลิต

- ( ) ราคาผลผลิตต่ำ
- ( ) ถูกกดราคา
- ( ) ถูกโกงตาชั่ง
- ( ) การขนส่งไม่สะดวก
- ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้